

DE STER

November 1984
46e jaargang
Nummer 11

Officiële Nederlandstalige uitgave van De Kerk van Jezus Christus van de Heiligen der Laatste Dagen.
De in deze publicatie afgedrukte artikelen werden overgenomen uit de tijdschriften „Ensign“, „New Era“ en „Friend“

INHOUDSOPGAVE

- 1 De celestiale aard van zelfredzaamheid,
president Marion G. Romney
- 8 Ik bestuur maar jij moet rijden, *J. Stephen Larsen*
- 10 Getuigenissen van het Boek van Mormon
- 17 Dagelijkse schriftstudie, *Bruce T. Harper*
- 22 Vraag en antwoord
Getuigenis, *George Durrant*
Huisonderwijs, *H. Kent Rappleye*
- 29 De bijenhouder, *Scott Samuelson*
- 33 Aangesteld en afgezonderd worden,
Frea A. Rowe
- 40 Water en brood, *Laird Roberts*
- 42 B. H. Roberts na vijftig jaar: nog steeds getuige voor
het Boek van Mormon, *Truman G. Madsen*
- 54 Een andere kijk op de gezinsavond
Glenn L. Latham

KINDERSTER

- 1 President Spencer W. Kimball: „Het juiste doen“,
Vivian Paulsen
- 4 Acuma en de kiva, *Lyn Gessner*
- 8 Een bijzonder huis, *Sherry L. Scott*

Op de omslag: Met haar schilderij „Een tuinierend gezin“ beeldt Judith Mehr een aspect van zelfredzaamheid uit.

Jaarabonnement:

Fl. 23,10 storten op Citibank Amsterdam, rekeningnummer 266041434,
De Kerk van Jezus Christus van de Heiligen der Laatste Dagen.
Bfr. 420 storten op Citibank Antwerpen, rekeningnummer 570-0157-600-33,
De Kerk van Jezus Christus van de Heiligen der Laatste Dagen.
USA en Canada (niet per luchtpost): \$ 10.00

© 1984 by the Corporation of the President of The Church
of Jesus Christ of Latter-day Saints. All rights reserved.

Verlag Kirche Jesu Christi der Heiligen der Letzten Tage, Porthstraße 5-7,
D-6000 Frankfurt am Main 50.

Eerste Presidium
Spencer W. Kimball
Marion G. Romney
Gordon B. Hinckley

Raad der Twaalf
Ezra Taft Benson
Howard W. Hunter
Thomas S. Monson
Boyd K. Packer
Marvin J. Ashton
Bruce R. McConkie
L. Tom Perry
David B. Haight
James E. Faust
Neal A. Maxwell
Russell M. Nelson
Dallin H. Oaks

Adviseurs
M. Russell Ballard
Loren C. Dunn
Rex D. Pinegar
Charles Didier
George P. Lee

Redacteur
M. Russell Ballard

International Magazines

Zakelijk redacteur
Larry A. Hiller

Adjunct-redacteur
David Mitchell

Kinderster
Lois Richardson

Vormgeving
J. Scott Knudsen

**Vertaling De Ster
en nieuwsredacteur**
Henri J. A. Tenthof
van Noorden
Kerkelijk Vertaalbureau
Parkstraat 38
NL-3581 PL Utrecht

DE CELESTIALE AARD VAN ZELFREDZAAMHEID

*President Marion G. Romney
Eerste raadgever in het Eerste Presidium*

*Dit is een herdruk van een toespraak
die president Romney tijdens de algemene conferentie in oktober 1982
gehouden heeft, in geredigeerde vorm.*

Ik hou van de eenvoudige waarheden in de beginselen, die door de heilige profeten al vanaf het begin van de wereld onderwezen zijn. Ik word 't dan ook nooit moe erover te spreken. Het is de mens vanaf het allereerste begin voorgehouden in zijn eigen onderhoud te voorzien en daardoor zelfstandig te worden. Het is niet moeilijk te begrijpen waarom de Heer zoveel nadruk op dit beginsel legt zodra wij gaan inzien, dat het heel nauw verbonden is met vrijheid.

Ouderling Albert E. Bowen heeft hierover eens gezegd: „Het is kennelijk het verlangen van de Heer dat zijn volk vrij zal zijn van iedere vorm van dwang of beper-

king, of deze nu van buitenaf komt of bestaat uit een gebonden zijn door het geweten . . . om die reden heeft de kerk 't niet begrepen op systemen die gezonde, normale mensen blijvend afhankelijk maken. Zij beweert zelfs dat de ware functie van het geven is mensen te helpen weer in een positie te komen vanwaaruit zij zichzelf kunnen helpen en bijgevolg vrij kunnen zijn.” (*The Church Welfare Plan, Gospel Doctrine Manual, 1946, blz. 77.*)

Er zijn door goedbedoelende mensen allerlei programma's opgezet om mensen te helpen die in moeilijkheden zijn geraakt. Grotendeels zijn deze programma's, echter, opgezet met het kortzichti-

ge doel om „mensen te helpen” in plaats van „mensen te helpen zichzelf te helpen”. Onze inspanningen moeten er altijd op zijn gericht, dat zij die gezond van lijf en leden zijn, weer voor zichzelf kunnen zorgen.

Ik heb eens het volgende artikel uit de *Reader's Digest* gehaald, dat luidt:

„In het vriendelijke naburige plaatsje, St. Augustine, komen grote zwermen zee-meeuwen te midden van overvloed om van de honger. Er is meer dan genoeg vis in de zee, maar de meeuwen weten niet hoe ze te vangen. Generaties lang hebben zij zich verlaten op de bemanningen van de garnalenvloot, die de vogels altijd afval uit hun netten toewierpen. Nu is deze vloot naar elders overgeplaatst . . .

De garnalenvissers hadden voor de meeuwen een welzijnstaat geschapen. De grote vogels hadden nooit de moeite genomen om voor zichzelf te leren vissen en hadden hun kinderen deze vaardigheid ook niet bijgebracht. Zij wezen de jonge vogels gewoon de weg naar de garnalennetten.

Nu verhoorden dan de zeemeeuwen, die prachtige, vrije vogels, die welhaast een symbool van de vrijheid zijn, omdat ze hebben toegegeven aan de verlokking om 'iets voor niets' te krijgen! Zij hebben hun onafhankelijkheid prijsgegeven voor een aalmoes.

Veel mensen zijn ook zo. Zij zien niets verkeerd in het aannemen van verrukkelijke hapjes uit de belastingnetten van de garnalenvloot van de overheid. Maar wat gebeurt er wanneer de overheid niets meer heeft om uit te delen? Hoe moet 't dan met onze kinderen en kleinkinderen?

Laten wij toch geen onnozele meeuwen zijn. Wij mogen de talenten om in eigen behoeften te kunnen voorzien niet verliezen, noch ons vermogen om dingen

voor onszelf te maken, noch onze drang naar onafhankelijkheid.” („Fable of the Gullible Gull”, uit *Reader's Digest* van oktober 1950, blz. 32.)

De gewoonte om onverdiende uitkeringen te ontvangen is nu zo wijdverbreid in onze maatschappij, dat zelfs welgestelde mensen, die over de middelen beschikken om nog meer rijkdom voort te brengen, van de overheid de garantie van een winst verwachten. Verkiezingen hangen vaak af van hetgeen de kandidaten beloven voor de kiezers te doen uit de overheidspot. Dit is een praktijk die, wanneer zij algemeen wordt toegepast, de burgers van welke maatschappij dan ook tot slaven maakt.

We kunnen 't ons niet veroorloven om pleegkinderen van de overheid te worden, zelfs al hebben we wettelijk het recht daartoe. Het vergt een te groot offer in de vorm van verlies aan zelfrespect en aan politieke, materiële en geestelijke onafhankelijkheid.

In een aantal landen is het uitermate moeilijk om verdiende van onverdiende uitkeringen te onderscheiden. Het principe geldt echter voor alle landen: Wij dienen ernaar te streven zelfredzaam te worden en niet op anderen te steunen.

Overheden zijn niet de enige schuldingen. Wij vrezen dat vele ouders in de kerk „onnozele meeuwen” van hun kinderen maken door hun toegeeflijkheid en gulle hand met de middelen van het gezin. Ouders die van hun kinderen steuntrekkers maken, zijn even schuldig als overheden die dat met hun burgers doen. De handelingen van de ouders op dit gebied kunnen zelfs meer verwoestend werken dan welk regeringsprogramma ook.

Bisschoppen en andere priesterschapsleiders kunnen zich eveneens schuldig maken aan het maken van „on-

nozele meeuwen" van hun wijkleden. Er zijn leden die financieel of gevoelsmatig afhankelijk worden van hun bisschop. Bedeling is bedeling, daar doet de bron niets aan af. Alles wat wij in de kerk en in het gezin doen moet erop gericht zijn onze leden en kinderen zover te brengen dat zij zelfredzaam worden. Overheidsprogramma's hebben we niet altijd zelf in de

hand, maar wel die van onze kerk en van ons eigen gezin. Als wij deze beginselen onderwijzen en naleven, kunnen wij er veel aan doen om de negatieve uitwerkingen van de overheidsprogramma's tegen te gaan.

Natuurlijk beseffen we dat er mensen zijn die, volkomen buiten hun eigen schuld, niet in staat zijn om helemaal zelf-

redzaam te worden. Deze mensen stonden president Henry D. Moyle voor de geest toen hij zei:

„Dit grote beginsel ontzegt de behoef-

tigen en de armen niet de hulp die zij behoren te ontvangen. De volslagen hulpelozen, de ouden van dagen en de zieken worden liefdevol verzorgd, maar allen die

Laten we erover praten

Na dit artikel van president Romney te hebben gelezen, zullen sommige gezinnen in een volgende familieraad mogelijk de volgende beginselen willen bespreken.

Uitgangspunten om ons leven door zelfredzaamheid en dienstbetoon te vervolmaken

Beletselen voor zelfredzaamheid zijn —

- Luieren
- Onbedachtzaam geld uitgeven
- Geboden overtreden
- Onverschillig tegenover het idee voedselvoorraad staan
- Ontbreken van eigen voedselproductie
- Leningen en negatief staan bij bank of giro
- Onverschillig zijn om vaardigheden aan te leren
- Negatieve instelling

Mogelijkheden voor zelfredzaamheid zijn —

- Vlijt en werken
- Sparen en begroten
- Het woord van wijsheid leven, de geboden gehoorzamen, een eerlijke tiende betalen
- Een jaarvoorraad voedsel, kleding en (zo mogelijk) brandstof aanleggen
- Eigen voedsel produceren
- (Zo mogelijk) schulden vermijden en financieel evenwicht nastreven
- Vaardigheden ontwikkelen
- Fysieke, emotionele en sociale gezondheid nastreven

Beletselen voor dienstbetoon zijn —

- Alleen aan jezelf en directe verwanten denken
- Niet met anderen willen delen
- Alles voor jezelf houden
- Mensen helpen die voor zichzelf kunnen zorgen, waardoor zij nodeloos afhankelijk worden
- Alles voor jezelf en je directe verwanten houden
- Een gevoel van noch de tijd noch de talenten te hebben iets voor anderen te kunnen betekenen

Mogelijkheden voor dienstbetoon zijn —

- Aan anderen denken
- Al het mogelijke met anderen delen
- Een royale vastengave offeren
- Mensen helpen zichzelf te behelpen (mensen zelfredzaam maken)
- Je tijd, talenten en middelen in dienst stellen van familie, kerk en gemeenschap
- Deelhebben in groepsprojecten van dienstbetoon en individueel bezig zijn

gezond van lijf en leden zijn wordt op het hart gedrukt hun uiterste best te doen om afhankelijkheid te vermijden, als hun eigen inspanningen een dergelijke koers maar enigszins mogelijk maken; om tegenslag als iets tijdelijks te beschouwen; om vertrouwen in hun eigen kunnen te combineren met eerlijke arbeid.

Wij zijn van mening dat er zich maar zelden omstandigheden voordoen waarin mensen met een onwrikbaar geloof, waarachtige moed, een onwankelbare vastbeslotenheid en een brandend verlangen naar onafhankelijkheid in hun hart, en die trots willen zijn op hetgeen zij tot stand brengen, niet in staat zijn om de hindernissen op hun levenspad te overwinnen." (*Conference Report* van april 1948.)

Nu iets over een bijzonder belangrijke waarheid: zelfredzaamheid is niet het doel maar een middel tot een doel. Het is zeer wel mogelijk dat iemand volkomen onafhankelijk is, maar elke andere wenselijke eigenschap mist. Iemand kan rijk worden en nooit een ander ergens om hoeven vragen, maar als deze onafhankelijkheid gepaard niet gaat aan een geestelijk doel, kan zij zijn ziel verteren.

Het kerkelijk welzijnsprogramma is een geestelijk programma. Toen het in 1936 werd geïntroduceerd, maakte president David. O. McKay de volgende scherpzinnige opmerking:

„De ontwikkeling van onze geestelijke aard is hetgeen waar wij ons het meeste om behoren te bekommeren. Spiritualiteit is het hoogste wat de ziel kan verwerven, het goddelijke in de mens; 'de op-
perste, hoogste gave, die hem koning maakt van alles wat geschapen is'. Zij is het besef van de overwinning van het eigen ik en van het verbonden zijn met het oneindige. Alleen spiritualiteit kan ons

werkelijk het beste in het leven schenken.

Het vraagt heel wat om hen die onvoldoende gekleed zijn van kleding te voorzien, om hen die slechts mondjesmaat te eten hebben een overvloed aan levensmiddelen te verschaffen, om hen die vertwijfeld vechten tegen de wanhoop die het gevolg is van gedwongen werkloosheid, te voorzien van arbeid. Maar uiteindelijk zijn de grootste zegeningen die uit het welzijnsprogramma van de kerk voortvloeien toch geestelijk van aard. Zo op het oog lijkt iedere handeling te zijn gericht op 't tijdelijke; het verstellen van jappen en kostuums, groente en fruit in-
maken, levensmiddelen opslaan, het bouwrijp maken van vruchtbare akkers — alles schijnt louter materieel te zijn. Toch worden al deze handelingen doortrokken, geïnspireerd en geheiligd door de component spiritualiteit." (*Conference Report* van oktober 1936.)

Leer en Verbonden 29:34-35 vertelt ons dat er in het geheel geen tijdelijke geboden bestaan, maar dat alle geboden geestelijk zijn. Wij horen ook dat het de bedoeling is dat de mens naar eigen willen handelt. Dat is alleen maar mogelijk wanneer hij zelfredzaam is. Zo zien we dat onafhankelijkheid en zelfredzaamheid onontbeerlijke sleutels zijn tot onze geestelijke groei. Steeds wanneer we in een situatie geraken waarin onze zelfredzaamheid wordt bedreigd, zullen we merken dat ook onze vrijheid op het spel staat. Met het verliezen van onze onafhankelijkheid verminderen we ook onze vrijheid van handelen.

Tot dusver behoren we te hebben geleerd dat zelfredzaamheid een eerste vereiste is voor volledige vrijheid van handelen. Wij hebben echter ook geleerd, dat deze zelfredzaamheid geen spiritualiteit in zich heeft, tenzij wij die vrijheid benut-

ten om juiste keuzen te doen. Hoe behoren we dus met onze verworven zelfredzaamheid om te springen om geestelijke te kunnen groeien?

De sleutel om zelfredzaamheid te vergeestelijken is om die vrijheid te gebruiken om overeenkomstig Gods geboden te leven. De Schriften gebieden ons duidelijk dat het de plicht is van hen die voldoende *hebben* te *geven* aan hen die dat nodig hebben.

Jakob zei eens tot het volk van Nephi: „Acht uw broeders als uzelf, en zijt gemeenzaam met allen en vrijgevig met uw middelen, zodat zij rijk mogen zijn, evenals gij.

Maar zoekt het koninkrijk Gods, voordat gij rijkdommen zoekt.

En nadat gij hoop in Christus hebt verkregen, zult gij rijkdommen verkrijgen, indien gij er naar streeft, en er naar streeft met het voornemen om goed te doen — de naakten te kleden en de hongerigen te voeden, de gevangenen te bevrijden en de zieken en lijdenden bij te staan.” (Jakob 2:17-19.)

In onze eigen bedeling, toen de kerk nog maar tien maanden bestond, zei de Heer:

„Indien gij Mij liefhebt, zult gij Mij dienen en al Mijn geboden onderhouden.

En ziet, gij zult de armen gedenken, en hun, hetgeen gij hun van uw bezittingen hebt te geven, toewijden . . .” (LV 42:29-30.)

Diezelfde maand bracht de Heer dit-zelfde onderwerp wéér ter sprake. Kennelijk waren de leden wat nalatig geweest en hadden ze zich onvoldoende ingespannen.

„Ziet, ik zeg u, dat gij de armen en de behoeftigen moet bezoeken en hun hulp verlenen . . .” (LV 44:6.)

Ik heb 't altijd een wonderlijke zaak ge-

vonden dat wij steeds door de Heer *geboden* moeten worden om die dingen te doen die voor ons eigen bestwil zijn. De Heer heeft gezegd:

„Wie zijn leven vindt, zal het verliezen, maar wie zijn leven verliest om Mijnewil, zal het vinden.” (Matteüs 10:39.)

Door anderen te dienen verliezen wij ons leven. Al doende ervaren we de enige en waarachtige en blijvende vorm van geluk. Dienstbetoon is niet iets wat we op aarde voor lief moeten nemen om daarmee het recht te verwerven in het celestiale koninkrijk te komen, nee, een leven in de hoogste heerlijkheid van het celestiale koninkrijk bestaat uit dienstbetoon.

O, wat verlang ik toch naar de heerlijke dag dat wegens de reinheid van ons hart al deze dingen vanzelfsprekend voor ons zullen zijn. Dan zal het gebod overbodig zijn, omdat we dan ondervonden zullen hebben dat we alleen dan echt gelukkig zijn wanneer we bezig zijn onbaatzuchtig te dienen.

Begrijpen we dan hoe onontbeerlijk zelfredzaamheid wordt als eerste vereiste voor dienstbetoon, vooral wanneer we ook inzien dat het godschap één en al dienstbetoon is? Als we niet zelfredzaam kunnen zijn, hoe kunnen we dan deze ingeboren verlangens om te dienen in daden omzetten? Hoe te geven als er niets is? Eten voor mensen met lege magen kan niet van lege planken worden gehaald. Geld ter ondersteuning van behoeftigen kan niet uit een lege portemonnee komen. Steun en begrip kunnen niet van hen komen die gevoelsmatig onbevredigd zijn. Onderwijs kan niet komen van hen die niet gestudeerd hebben. En wat het belangrijkste van alles is, er kan geen geestelijke raad en leiding uitgaan van hen die geestelijk zwak zijn.

Er bestaat een onderlinge afhankelijk-

heid tussen degenen die wel hebben en degenen die niet hebben. Het proces van het geven voert tot de verhoging van de armen en de verootmoediging van de rijken, waardoor beiden geheiligd worden. De armen, bevrijd nu van de knellende banden en beperkingen van de armoede, zijn in staat om als vrije mensen tot volledige ontplooiing te komen, zowel materieel als geestelijk. De rijken voegen zich naar het eeuwige beginsel geven, door anderen te laten delen in hun overvloed. Eens dat iemand zelfredzaam is geworden, steekt hij anderen de helpende hand toe en herhaalt het proces zich.

Voor ons allen geldt dat wij op bepaalde terreinen zelfredzaam zijn, terwijl we dat op andere terreinen niet zijn. Wij die-

nen er daarom naar te streven anderen te helpen op die terreinen waarop wij sterk zijn. Tegelijkertijd, echter, mag valse trots ons er niet van weerhouden om dankbaar de helpende hand van de ander te aanvaarden zodra wij ergens werkelijk behoefte aan hebben. Dat niet te doen, ontzegt een ander de kans een heiligende ervaring op te doen.

Eén van de drie hoofdterreinen die werden behandeld in de uiteenzetting over de zending van de kerk, is de vervolmaking van de heiligen, en dat is het doel van het welzijnsprogramma.

Dit is voor ons de tijd om ons leven te vervolmaken. Laten wij voortgaan en deze waarheden steeds voor ogen te houden. □

Suggesties voor huisonderwijzers

Enige punten die u desgewenst bij uw huisonderwijs kunt gebruiken.

1. We dienen er naar te streven zelfredzaam te worden; de leerstellingen en programma's van de kerk zijn daarop gericht.
2. President David O. McKay heeft eens gezegd: „De grootste zegen die uit het welzijnsprogramma van de kerk voortvloeit is toch geestelijk van aard. Zo op het oog lijkt iedere handeling te zijn gericht op 't tijdelijke . . . alles schijnt louter materieel te zijn, toch worden al deze handelingen doortrokken, geïnspireerd en geheiligd door de component spiritualiteit.”
3. Zelfredzaamheid is een eerste vereiste voor volledige vrijheid van handelen. De sleutel om zelfredzaamheid te

vergeestelijken is vrijelijk te geven en te dienen.

4. Een leven in de hoogste heerlijkheid van het celestiale koninkrijk bestaat uit dienstbetoon.

Wenken voor de bespreking

1. Bespreek uw eigen gevoelens en ervaringen wat betreft zelfredzaamheid. Vraag de gezinsleden hetzelfde te doen.
2. Zijn er teksten of aanhalingen in dit artikel die het gezin voor zou kunnen lezen en bespreken?
3. Zou deze bespreking beter tot haar recht komen als er van tevoren met het gezinshoofd werd gesproken? Is er een boodschap van de quorumleider of bisschop voor het gezinshoofd over zelfredzaamheid?

IK BESTUUR MAAR JIJ MOET RIJDEN

J. Stephen Larsen

Als jongeman koesterde ik de gedachte, dat als ik me maar op het werk van de Heer toelegde, Hij wel voor me zou zorgen. Ik weet niet zeker waar ik dat ongebreidelde idee vandaan had, maar het sprak me aan en dus hield ik mij er een paar jaar trouw aan vast. Het gaf mij de prettige bescherming, waardoor het overbodig voor me werd om voorzichtig te zijn. Het stelde mij in staat verontschuldigen te vinden voor kleine miskleunen op het werk, problemen thuis en zelfs voor grote catastrofes. „De Heer is me behoorlijk aan het beproeven,” was mijn reactie wanneer er iets mislukte. „Die satan heeft het echt op ons gemunt,” merkte ik dan op wanneer mijn gezin door tweedracht werd bedreigd.

Daar ik ervan overtuigd was dat de Heer altijd voor me zou zorgen, vond ik het totaal overbodig om „het in mijn gedachten uit te vorsen” (LV 9:8) voor ik God ergens om vroeg. Ik dacht dat even bidden wel voldoende was. Ik zei vaak: „Vader, ik heb mijn best gedaan om U te dienen, dus vraag ik U mij bij dit streven te zegenen.” Ik veronderstelde dat als ik mijn kerkelijke roeping eerde, God niet zou toestaan dat ik mijn gezin kwijtraakte — dat als ik God op de eerste plaats stelde, ik financieel nooit tekort zou komen. Ik begreep niet dat ik met deze gedachten-gang bezweek voor de geest van de verzoeking die de Heiland werd voorgehouden door de satan: „Indien Gij Gods Zoon

zijt, werp Uzelf dan naar beneden; er staat immers geschreven: Aan zijn engelen zal Hij opdracht geven aangaande u, en op de handen zullen zij u dragen, opdat gij uw voet niet aan een steen stoot.” (Matteüs 4:6.)

Toen er nog meer „beproevingen” op mijn pad kwamen, met de bijbehorende teleurstellingen, ging ik uiteindelijk mijn zorgeloze houding onder de loep nemen. Ik ging de Schriften bestuderen en onder veel gebed mijn verantwoordelijkheid voor mijn eigen zaken onderzoeken. Wat ik ontdekte duidde er ontegenzeggelijk op dat God wil dat wij onze eigen plannen en daden overdenken, waarbij wij Hem altijd moeten vragen om te bevestigen dat onze koers de juiste is. Een persoonlijke band met God is geen *alternatief* voor eigen inspanning, maar een leidraad langs de ladder van groei en begrip, een ladder die moet worden beklommen door middel van onze persoonlijke prestaties. Naarmate ik mij deze nieuwe benadering meer eigen maakte, bracht ik mijn leven op orde en nam ik er zelf de verantwoordelijkheid voor.

Op zekere dag reed ik met mijn gezin in de bergen in onze omgeving. De haarspeldbochten nemend vroeg ik de kinderen of ze vonden dat ik de Heer ijverig had gediend de afgelopen week. Ze waren het er over eens dat ik als bisschop lange dagen had gemaakt. Vervolgens vroeg ik: „Wanneer ik werkelijk eerst het

koninkrijk Gods en zijn gerechtigheid heb gezocht, wie van jullie gelooft dan dat dit alles mij bovendien geschonken zal worden en dat God voor ons zal zorgen?" (Matteüs 6:33.) Er was aanvankelijk enige aarzeling, maar dan waren zij het er over eens dat God door zijn woord in de Schriften gebonden was om dat zeker te doen.

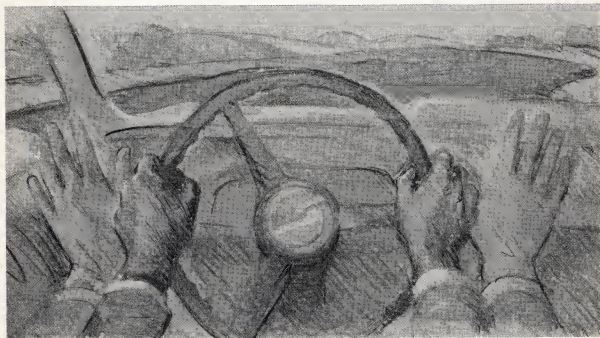
„Goed dan,” antwoordde ik met opgewekte zelfverzekering, „Ik heb een vermoeiende dag achter de rug en ik ben het beu steeds op te moeten passen. Ik geloof dat ik het stuur maar eens loslaat en God ervoor laat zorgen dat we op onze bestemming komen.” Er was algemene onsteltenis in de auto. Vier van onze vijf kinderen geneerden zich dat ze niet voldoende geloof hadden om het rijden verder aan de Heer over te laten. Het geloof van onze jongste van twee was onwankelbaar — het kon haar niet schelen wie er reed. Mijn lieve vrouw kwam de kinderen te hulp toen zij mij zei: „Wij geloven best dat God in staat is om ons naar onze bestemming te brengen, maar dat hoeft Hij niet te doen. Jij zit tenslotte al op de

plaats van de bestuurder. Hou je handen nu maar aan het stuur en rij voorzichtig.”

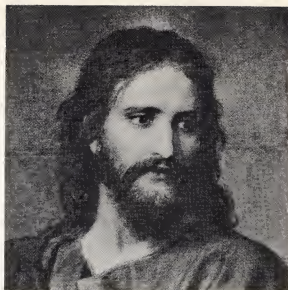
„Ja,” zei ik, „God dienen en zijn koninkrijk opbouwen kan de grootste vreugde in je leven betekenen en ook zegeningen tot gevolg hebben, maar het stelt ons niet vrij van de noodzaak om in ons dagelijks leven met gezond verstand en voorzichtigheid te werk te gaan. We kunnen op dat terrein zelfs extra leiding ontvangen. Eind van deze les.”

Leven en onze omstandigheden in ons gezin zijn sindsdien verbeterd, en we hebben een beter begrip van God. Ik hoef mijn kwijnende geloof niet meer te stutten met een schriftuurlijk excuus voor waarom God mij liet falen. Nu ben ik dankbaar dat Hij ons de Schriften, hedendaagse profeten en de gave van de Heilige Geest heeft gegeven om ons begrip te vergroten. Onze liefhebbende Vader zal ons wel besturen, maar Hij rijdt ons niet. Hij wil iets beters voor ons: Hij wil dat wij leren rijden zoals Hij, opdat waar Hij is, ook wij mogen zijn. (Zie Johannes 14:3.)

□

*De Zaligmaker
en de profeten
getuigen van
„het meest
nauwkeurige boek”*

GETUIGENISSEN VAN HET BOEK VAN MORMON

De Heer Jezus Christus

„Hij heeft het boek vertaald, ja, dat gedeelte, dat Ik hem heb geboden, en het is waar, zo zeker als uw Heer en God leeft.” (LV 17:6.)

„(God) gaf hem macht van omhoog om met de middelen, die van tevoren werden bereid, het Boek van Mormon te vertalen;

Dat een kroniek bevat van een gevallen volk en de volheid van het evangelie van Jezus Christus voor de niet-Joden, alsmede voor de Joden;

Dat door inspiratie werd gegeven, en door de bediening van engelen en anderen wordt bevestigd, en door hen aan de wereld wordt verkondigd —

Hiermede de wereld bewijzende, dat de heilige Schriften waar zijn, en dat God inderdaad mensen inspireert, en hen tot Zijn heilig werk roept, zowel in deze eeuw en in dit geslacht, als in geslachten van ouds.

Daardoor aantonend, dat Hij dezelfde God is, gisteren, heden en voor eeuwig . . .

En zij, die het in geloof ontvangen, en in gerechtigheid werken, zullen een kroon des eeuwigen levens ontvangen.” (LV 20:8-12, 14.)

„En de ouderlingen, priesters en leeraars dezer kerk moeten de beginselen van Mijn evangelie onderwijzen, die in de Bijbel en het Boek van Mormon staan,

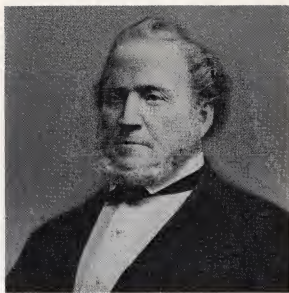
waarin de volheid van het evangelie is verrat." (LV 42:12.)

Joseph Smith

„Ik vertelde de broeders, dat het Boek van Mormon het meest nauwkeurig van alle boeken op aarde was, de hoeksteen van onze godsdienst, en dat iemand dichter bij God kon komen door zich aan de leringen ervan te houden, dan door die uit welk ander boek ook." (*History of the Church*, deel 4, blz. 461.)

„Ik heb de kroniek vertaald door de gave van God." (*History of the Church*, deel 4, blz. 537.)

„Laten wij het Boek van Mormon nemen dat door iemand in zijn veld werd begraven, het daar door zijn geloof in veiligheid bracht, zodat het te bestemder tijd te voorschijn zou komen. Wij zien het uit de grond voortkomen en inderdaad als het minste van alle zaden worden beschouwd. Maar zie ook hoe het uitspruit en hoog opgroeit met uitgespreide takken en een heerlijkheid en majesteit als van God totdat het, zoals het mosterzadje, het belangrijkste van alle kruiden wordt.

En het is waarheid en is uitgelopen en uit de aarde voortgekomen; en rechtvaardigheid begint vanuit de hemel op de aarde uit te zien, en God zendt zijn machten, gaven en engelen naar omlaag om zich in de takken ervan te nestelen." (*Leringen van de profeet Joseph Smith*, blz. 85.)

Brigham Young

„Ik kreeg het Boek van Mormon drie weken nadat het voor het eerst gepubliceerd werd in handen . . . Ik onderzocht het twee jaar lang heel grondig, alvorens ik het aannam. Ik wist dat het waar was, evengoed als ik wist te kunnen zien met mijn ogen, of te kunnen voelen door de aanraking van mijn vingers, of mij bewust was van het functioneren van welke dan ook van mijn zintuigen. Ware dit niet het geval geweest, dan zou ik het tot op heden niet hebben aangenomen." (*Journal of Discourses*, deel 3, blz. 91.)

„De Heer is al eeuwen lang doende de weg voor te bereiden voor het tevoorschijn komen van dat boek uit het binnenste van de aarde, opdat deze de wereld bekend wordt gemaakt, ten einde

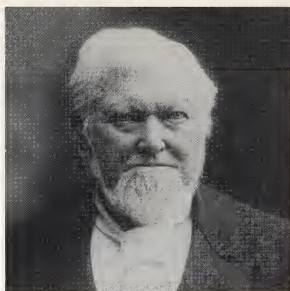
haar inwoners te tonen dat Hij nog steeds leeft, en dat Hij zijn uitverkorenen in de laatste dagen van de vier hoeken der aarde zal vergaderen." (*Discourses of Brigham Young*, geselecteerd door John A. Widtsoe, Salt Lake City: Deseret Book Co., 1954, blz. 109.)

John Taylor

„Het evangelie in het Boek van Mormon en het evangelie in de Bijbel zijn volledig in harmonie met elkaar: de leerstellingen in beide boeken zijn één. Alleen het geschiedkundige gedeelte is anders; het ene boek geeft de geschiedenis van een Aziatisch volk, het andere die van een Amerikaans volk . . .

Het is waar en wij getuigen er van." (*Journal of Discourses*, deel 5, blz. 240-241.)

„Vertrouw niet op uzelf, maar bestuur de beste boeken — de Bijbel en het Boek van Mormon — en vergaar alle kennis die u maar krijgen kunt, en als u vervolgens God aankleeft en ervoor zorgt vrij te blijven van alle verdorvenheid en ontheiliging, zullen de zegeningen van de Al-

lerhoogste met u zijn." (*Journal of Discourses*, deel 12, blz. 398.)

Wilford Woodruff

„Toen ik dit deed (het Boek van Mormon lezen), begon de Geest tot mij te getuigen dat dir verslag waar was. Ik opende mijn ogen om te zien, mijn oren om te horen en mijn hart om te begrijpen. Zo ook opende ik mijn deur om Gods dienstknechten binnen te laten." (*History of Life and Labors*, Bookcraft 1964.)

„Ik was mij sterk bewust van de geest van God die getuigde van het Boek van Mormon. Ik was ervan overtuigd dat het licht uit de duisternis en waarheid uit het stof was." (Uit het dagboek van Wilford Woodruff, gedateerd 31 december 1833.)

„Ik lees deze boeken — de Bijbel, het Boek van Mormon, de LV — en beschouw ze als eeuwige waarheid . . . Ze bevatten de woorden van het eeuwige leven tot dit geslacht." (*Journal of Discourses*, deel 22, blz. 146, 335.)

Lorenzo Snow

„Ik ben een van die bevoorrechte men-

sen die van de Heer de grootse openbaring mocht ontvangen over de waarachtigheid van dit werk (de herstelling; en daarbij ook het Boek van Mormon). Deze manifestatie was voor uren en uren in alle kracht over mij. Wat de toekomst ook voor mij in petto moge hebben, zo lang als het mij gegeven is zal deze wetenschap in mijn geheugen gegrift zijn." (Oktoberconferentie 1900.)

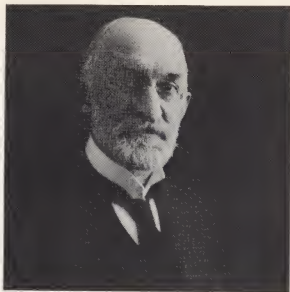
Joseph F. Smith

„Het Boek van Mormon is onweerlegbaar, want het is waar. Er staat geen enkele leerstelling, vermaning of instructie in, die qua bedoeling en waarheid niet in overeenstemming is met die van Christus en zijn apostelen, zoals vermeld in de Bijbel. Noch staat er een raadgeving, vermaning of terechtwijzing in, die niet bedoeld is om van een slecht een goed mens te maken, en van een goed een beter, wanneer hij ernaar wil luisteren. Het draagt het stempel van inspiratie van begin tot eind en draagt overtuiging over aan iedere oprechte ziel." (*Journal of Discourses*, deel 25, blz. 99-100.)

„Wat het lezen van het Boek van Mormon en de Leer en Verbonden betreft . . . niemand kan een doeltreffend zendeling voor deze kerk zijn tenzij hij deze boeken kent. En hoe beter hij ze kent, hoe beter hij in staat zal zijn zich te kwijten van de taak van zijn bediening." (Uit een brief van Joseph F. Smith aan zijn zoon Joseph Fielding Smith in *From Prophet to Son: Advice of Joseph F. Smith to His Missionary Sons*, gecompileerd door Hyrum M. Smith en Scott G. Kenney, Salt Lake City, Utah: Deseret Book, 1981.)

Heber J. Grant

„Het is mij een vreugde geweest de afgelopen zes, zeven weken in een tempo van ongeveer tien bladzijden per dag en met een gebed in mijn hart, het Boek van Mormon zorgvuldig door te lezen. Ik denk dat ik nooit tevoren zo intens van dat boek heb genoten. Ik geloof niet dat de heerlijke getuigenissen van de goddelijke zending van de Zaligmaker ooit een diepere indruk op mij hebben gemaakt dan deze laatste keer. Ik herinner me, en heb dat ook vaak verteld, hoe ik het las in mijn jon-

ge jaren, hoe er een duurzaam getuigenis in mijn hart kwam dat het boek waar was, dat het inderdaad precies datgene is wat het beweert te zijn: de gewijde geschiedenis van de voorvaderen van de Indianen. Als kind en als jongeman was ik niet in staat de prachtige verhandelingen over de goddelijke zending van de Heiland zo goed te bevatten als ik dat nu doe, alsmede zijn heerlijke leringen aan de mensen van dit continent, de geweldige, geïnspireerde leringen van Alma, Abinadi en de vele anderen, die in dit boek staan. Maar ik ben uitermate dankbaar dat ik het boek inderdaad als jongen heb gelezen en dat de zekerheid in mijn hart kwam dat het de waarheid was, en dat ik ten zeerste onder de indruk was van de persoon Nephi . . .

Ik verheug mij over het nog grotere getuigenis dat mijn hart en ziel heeft doordrongen van de goddelijkheid van het Boek van Mormon, als gevolg van het opnieuw doorlezen ervan." (Aprilconferentie 1924.)

George Albert Smith

„Het Boek van Mormon is een heilige

kroniek, die kennis bevat die in geen enkel ander boek staat. De Heer heeft ons geboden al zijn kinderen deelgenoot te maken van de waarheden van het eeuwige evangelie, die geopenbaard zijn om hen voor te bereiden op een plaats in het celestiale koninkrijk . . .

„Het vervult mijn hart met vreugde te weten dat een ieder die het (Boek van Mormon) met een gebed in het hart wil lezen, dat een ieder die het oprechte verlangen heeft te weten of het boek al dan niet van God is, de belofte heeft — niet van Joseph Smith of enig ander sterfelijk wezen — maar de belofte van onze Hemelse Vader, dat zij met zekerheid zullen weten dat het van God is. . .

„Deze twee boeken tezamen (het Boek van Mormon en de Bijbel), leren ons waar we vandaan zijn gekomen, waarom wij hier zijn, en waar wij heen kunnen gaan. Zij bevatten de raadgevingen, de liefdevolle raadgevingen van onze Hemelse Vader, die bedoeld zijn om ons te inspireren om datgene te doen dat ons leven hier op aarde zal verrijken en ons zal voorbereiden op eeuwige blijdschap." (Aprilconferentie 1936.)

David O. McKay

„Ik getuig tot u dat het Boek van Mormon waarlijk het woord van God is, dat er weer communicatie is tussen hemel en aarde en dat de ware weg des Heren aan mensen op aarde is geopenbaard, waarbij de middelen zijn aangegeven waardoor alle noodzakelijke kennis en zegeningen ontvangen kunnen worden door elkeen die werkelijk in Christus gelooft.” (*Instructor* van oktober 1952, blz. 318.)

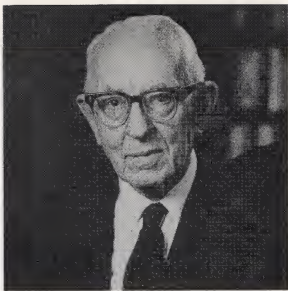
„(Het Boek van Mormon) is een wonderbaarlijk boek.

Het is een van de onmisbare hoekstenen van de herstelde kerk.” (*Improvement Era* van november 1960.)

Joseph Fielding Smith

„Geen kerklid kan de goedkeuring van de Heer wergdragen als hij het Boek van Mormon niet zorgvuldig heeft gelezen . . .

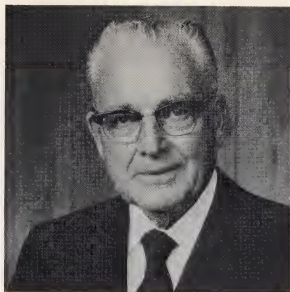
De Heer heeft ons een proeftijd gegeven. Ook heeft Hij ons het Boek van Mormon gegeven, dat wil zeggen, een klein gedeelte van de platen daarvan, om door gehoorzaamheid aan de raadgevingen

die er in staan ons geloof te versterken. En als wij, leden van de kerk, bereid zijn de geboden te onderhouden zoals ze ons zijn gegeven en ons geloof getoond hebben zoals de Nephieten dat indertijd deden gedurende een korte periode, dan is de Heer bereid het andere gedeelte van het verslag tevoorschijn te brengen en aan ons te geven. Daar zijn we nu echter nog niet toe in staat. Waarom niet? Omdat we niet voldoen aan de vereisten die deze proeftijd aan stelt wat betreft het bestuderen van het verslag en het opvolgen van de raadgevingen er in vervat.” (*„The Book of Mormon: a Divine Record”*, blz. 951.)

Harold B. Lee

„In deze tijd dat er minder waarde wordt gehecht aan de Bijbel door velen die de inhoud ervan hebben vermengd met wereldse denkbeelden ten einde de ware betekenis van die heilige Schrift te vernietigen, komt het wel heel goed uit dat onze Hemelse Vader, die altijd bezorgd is over het geestelijk welzijn van zijn kinderen, ons een tweede boek met

heilige schriftuur, het Boek van Mormon, heeft gegeven, ter verdediging van de waarheden van de Bijbel, die door de profeten werden geschreven en gesproken zoals de Heer hen opdroeg . . .

Door deze tweede getuige kunnen wij een zekerder kennis verkrijgen van de betekenis van de leringen van de profeten van weleer, en natuurlijk ook van de Meester en van zijn discipelen naarmate zij leefden en onderwezen onder de mensen.

Dit behoort allen die oprecht de waarheid na willen streven toetoe te inspireren om deze twee heilige boeken naast elkaar te leggen en ze als één boek te bestuderen, daar wij hun ware onderlinge verband begrijpen." (*Ye Are the Light of the World*, Salt Lake City, Utah: Deseret Book, 1974, blz. 89-91.)

Spencer W. Kimball

„Mag ik u deelgenoot maken van een groot avontuur? Op weg voor een opdracht waardoor ik het weekeinde van huis zou zijn, nam ik een uitzonderlijk boek mee dat ik altijd bij me had. Ik kon

het alleen maar neerleggen om te slapen, te eten of over te stappen. Het boek fascineerde me, bracht mij in zijn ban en boeide me met zijn onweerstaanbare charme en aantrekkingskracht. Ik heb het vele malen gelezen.

Toen ik het uit had, sloeg ik het dicht en leunde achterover, geheel in beslag genomen door het herleven van de inhoud ervan. Zijn bladzijden hielden mij in hun macht, ik kon mijn ogen er niet van afhouden. Ik wist dat het waar gebeurd was . . .

Het is het woord van God. Het is een machtige tweede getuige van Christus . . .

In het slothoofdstuk van het boek staat de nimmer falende belofte, dat iedereen die het boek leest met een oprecht verlangen om te weten of het inderdaad van God komt en daarover bidt, die verzekering zal krijgen . . .

Geliefde vrienden, ik geef u het Boek van Mormon. Moge u het met een gebed in uw hart lezen, het zorgvuldig bestuderen en voor uzelf het getuigenis van de goddelijkheid ervan ontvangen." (*Improvement Era* van juni 1963, blz. 490, 493, 495.) □

Onze dochter Lori logeerde eens bij een paar vriendinnetjes. Toen zij zich klaarmaakte om naar bed te gaan, herinnerde zij zich plotseling iets wat zij die dag vergeten had te doen. „O,” zei ze hardop, „ik heb vandaag nog niet in de Schriften gelezen.” Twee van de andere meisjes bedachten zich dat zij er ook niet aan gedacht hadden, dus leenden zij een Boek van Mormon en lazen er samen uit.

Zo'n ijver bij het lezen van de Schriften was in ons gezin geen gewoonte die van jaren her stamde, maar misschien verschilden we niet zoveel van vele andere gezinnen in de kerk wat het bestuderen

maken. Om ons te helpen dit doel te bereiken, gebruikten we de methode die ons was voorgehouden door Carvel Whiting, president van de zondagsschool in onze ring.

Het was een eenvoudige methode: hij maakte het tot een goede gewoonte om *dagelijks* iets te lezen het hoofdoel van zijn programma. De bedoeling was om een bepaalde houding aan te kweken, om de Schriften een belangrijker plaats te geven in ons bewustzijn. Hij gaf niet aan hoeveel precies we dagelijks moesten studeren, noch dat we op een bepaalde manier moesten studeren. We werden

DAGELIJKSE SCHRIFTSTUDIE

*Zoeken naar de invloed van de
Geest door middel van dagelijkse
bestudering van de Schriften*

Bruce T. Harper

van de Schriften betrof. We wisten dat we de Schriften behoorden te bestuderen; en we wilden het ook wel, maar onze pogingen hadden nooit veel succes. Tenslotte besloten we ons er werkelijk op toe te leggen om ons de gewoonte van het dagelijks lezen in de Schriften eigen te

eenvoudig aangespoord om dagelijks in de Schriften te lezen, *ongeacht hoe kort*, en bij te houden op hoeveel opeenvolgende dagen we gelezen hadden, al was het maar één enkel vers.

Met deze simpele aanpak konden we enkele verzen of tien bladzijden op elke

*We wilden de Schriften wel
bestuderen, maar onze pogingen
hadden nooit veel succes.*

willekeurige dag lezen. We konden de Schriften hoofdstuk voor hoofdstuk doorwerken, of per onderwerp bestuderen. We konden de tijd ook gebruiken voor onze leesopdracht voor de komende zondagschoolles. We konden zo nu en dan verandering aanbrengen; de hoofdstukken in volgorde lezen, maar ook stukken overslaan of concentreren op een bepaald thema. We konden zelfs een ondergeschikt doel stellen om dagelijks één hoofdstuk (of een halfuur, of vijf bladzijden)

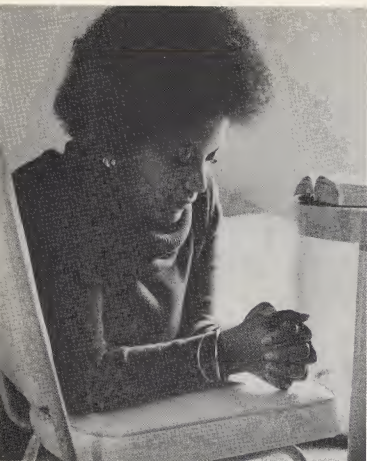
te lezen, maar als we dat niet altijd haalden, zaten we nog steeds goed en voldeden we aan ons hoofddoel om dagelijks de Schriften te bestuderen, als we maar dat ene vers gelezen hadden.

Wij ontdekten dat het bijhouden van het aantal opeenvolgende dagen dat we gelezen hadden, ons een nuttig en flexibel systeem opleverde om onsaan te sporen. Er konden bepaalde mijlpalen worden vastgesteld, bijvoorbeeld 10, 30, 50, 100, 200 en 365 dagen, die een of andere beloning of blijk van waardering in het gezin opleverden. De veelvuldigheid en het soort beloningen kon worden aangepast aan de leeftijd of het niveau van de deelnemers. Wij hadden nog een tamelijk jong gezin, dus zorgden we om de tien dagen voor een of andere eenvoudige traktatie voor de jongere kinderen.

Het programma gaf ons gezin net de stoot die wij nodig hadden om op gang te komen. In de eerste twee jaar dat we deze methode gebruikten, is het slechts twee keer voorgekomen dat we niet gezamenlijk in de Schriften lazen. Drie gezinsleden zijn de mijlpaal van 365 dagen al gepasseerd, terwijl de individuele recordhouder onze oudste zoon, Tommy, is, die op 466 opeenvolgende dagen las vooraleer een keer over te slaan, en dat notabene terwijl hij pas acht, negen jaar oud was. Onze twee oudsten, Lori en Tommy, hebben nu het Boek van Mormon, de Parel van Grote Waarde en het boek Genesis gelezen, en zijn nu een eind op weg in het Nieuwe Testament.

Het idee is, natuurlijk, om de gewoonte aan te kweken om iedere dag in aanraking te komen met de Schriften. De methode die voor het aankweken van die gewoonte werd gebruikt is eigenlijk niet belangrijk. Wel belangrijk is het ontwikkelen van de houding dat de Schriften een on-

verbrekelijk deel zijn van ons dagelijks leven.

Mijn gezin heeft, met andere gezinnen die dagelijks in de Schriften lezen, ontdekt dat het woord van de Heer een sterke uitwerking heeft in ons leven. De eerste verandering waar we ons van bewust werden, was dat de Schriften en andere geestelijke zaken een grotere voorrang in ons leven begonnen te krijgen. We dachten er veel meer over na en we misten ze als we ze verwaarloosden. Wij merkten zelfs dat we gingen schuiven met ons normale programma om het lezen in de Schriften maar niet te moeten missen. Op zekere dag zouden mijn vrouw, Jean, en de kinderen mij van mijn werk afhalen zodat we meteen door konden gaan naar vrienden die in een nabijgelegen stad wonen. Toen we bedachten

dat de kinderen allemaal wel zouden slapen eer we thuis kwamen, besloten we de Schriften mee te nemen en er onderweg in te lezen.

De Schriften een belangrijke plaats geven in ons gezin heeft ook zijn weerslag gehad op onze jongere kinderen. Wij ontdekten dat zo goed als alle gezinsleden — hoe klein ook — bij het lezen van de Schriften betrokken konden worden. Toen we met ons dagelijks lezen begonnen, was Shelly, onze tweede dochter, pas vijf, terwijl de jongens, David en Richard, nog maar drie en anderhalf waren. Daar geen van hen kon lezen, vroegen we de grotere kinderen om hen voor te lezen uit boekjes met verhalen uit de Schriften voor kinderen die pas met lezen begonnen zijn. Toen Shelly eenmaal kon lezen, las ze haar kleinere broertjes graag deze verhalen voor. Onze kinderen hebben vooruitgang gemaakt door hun jongere broertjes en zusjes te helpen de verhalen te begrijpen.

Op zekere dag waren Jean en ik 's avonds allebei voor de kerk weg. Ik had gedacht gemakkelijk op tijd thuis te kunnen zijn om samen met de kinderen te lezen, maar mijn vergadering liep uit. Toen ik thuiskwam was het negen uur, ver na kinderbedtijd. Jean was er al en de kinderen sliepen. „Zijn we het lezen in de Schriften misgelopen?” vroeg ik. „Nee hoor. Lori en Tommy (die toen tien en acht waren) hebben samen met de kleintjes gelezen vlak voordat ik thuiskwam.” Zo'n initiatief van de kant van onze kinderen was iets nieuws.

David en Lucy Shoell uit onze wijk vertelden geestdriftig over een aantal gevolgen van het dagelijks lezen in de Schriften in hun gezin. Hun oudste zoon, Stephen, had het Boek van Mormon al uit. Hun dochter, Kim, had er minder voor gevoeld

om de Schriften hoofdstuk voor hoofdstuk door te werken, en las alles wat zij in het trefwoordenregister onder een bepaald onderwerp vond. Het onderwerp de wederkomst van Christus had haar bijzonder geboeid.

Ben en Ruby Ann Smith hadden al een poos regelmatig in gezinsverband in de Schriften gelezen en ze hadden alle standaardwerken al een keer uit. Maar toen zij zich *dagelijkse* bestudering van de Schriften ten doel stelden, breidden zij hun lezen uit van vijf tot zeven dagen in de week en ontdekten dat hun kinderen veel enthousiaster werden. Zij begonnen zelf het initiatief te nemen in plaats van door hun ouders te moeten worden aangespoord. Hun dochter, Jody, heeft de mijlpaal van 365 dagen al een poos achter de rug.

Tijdens een kampeertochtje van de jonge vrouwen waren de meisjes haast in slaap, toen een stemmetje kreunde: „O, nee, ik ben vergeten vandaag in de Schriften te lezen.” Alras volgde er een ander stemmetje: „Ik ook!” Daarna kwamen er nog meer. Daar niemand eraan gedacht had haar Schriften mee te nemen, vertellen de leidsters en de meisjes elkaar hun lievelingsverhalen uit de Schriften. Het was een gedenkwaardige ervaring.

Naast een grotere kennis van de Schriften, voelen de meesten van hen die er dagelijks in lezen zich dichter bij de Geest — zowel individueel als in gezinsverband. Toen Dean Cleverly met zijn vrouw en kinderen op een avond in een van de evangeliën lezen, zei hun zevenjarige dochtertje Rebekka opeens: „Ik voel me nu zo prettig van binnen.” Terwijl het gezin de sterke aanwezigheid van de Geest besprak, merkten ook de andere kinderen op dat zij zich dicht bij de Geest voelden.

Een ander gezin uit onze wijk vertelt

dat het dagelijks bestuderen van de Schriften als gezin hen ertoe heeft gebracht om ook als gezin te bidden en om regelmatig gezinsavond te houden. Velen zijn ontvankelijker geworden voor de influisteringen van de Geest en zijn zich meer bewust van hun verhouding tot hun Hemelse Vader.

Ook hebben velen gemerkt dat dagelijks met het hele gezin in de Schriften lezen bevorderlijk is geweest voor de harmonie in het gezin. In de Schriften lezen biedt waardevolle gelegenheden om moeilijkheden op te lossen en het evangelie te onderwijzen. Al lezende kunnen de gezinsleden de beginselen in hun eigen leven toepassen, hetgeen leidt tot waardevolle gezinsbesprekingen, die in een geest van harmonie en liefde worden gevoerd. Evangeliebeginselen en verhalen uit de Schriften worden ook vaak het onderwerp van gesprek aan tafel.

Iedere dag minstens een paar verzen lezen, kan geweldige zegeningen ten gevolg hebben in het leven van hen die zich erop toeleggen. Carvel Whiting, die ons met dit systeem bekend maakte, zegt: „Ik kan rustig stellen dat ik, als regelrecht gevolg van het dagelijks bestuderen van de Schriften, de grootste veranderingen heb ondergaan die ooit in mijn leven hebben plaatsgevonden.” Dagelijks lezen in de Schriften, zich dagelijks vergasten op de woorden van de Heer, kan een van de machtigste, meest invloedrijke en meest voldoende ervaringen van ons leven worden, en een kracht die de Heilige Geest in staat stelt ons dagelijkse leven te doordringen. □

Bruce T. Harper, vader van vijf kinderen, is manager zendingsmateriaal bij de afdeling zending van de kerk. Hij onderwijst de klas evangelieleer in de 18e Wijk Butler van de Ring Butler-west Salt Lake.

Vraag en antwoord

Het antwoord op vragen van algemeen evangeliebelang geldt als leidraad en niet als officiële uitspraak aangaande het beleid van de kerk

Vraag:

Ik geloof dat het evangelie waar is, maar soms twijfel ik eraan. Hoe kan ik zekerheid verkrijgen?

Antwoord:

***George Durrant,
bisschop van de 3e Wijk Mount Olympus
van de Ring Mount Olympus Salt Lake***

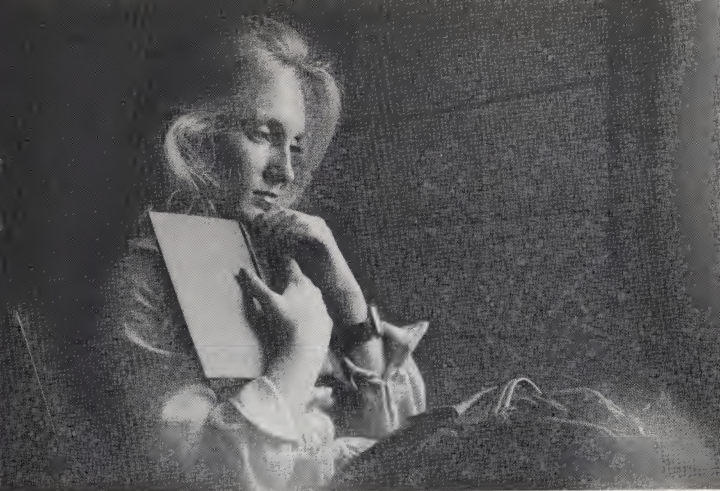
U heeft de belangrijkste van alle vragen gesteld en blijk gegeven van een oprecht verlangen om het antwoord te weten te komen. Als wij dit heilige onderwerp samen zouden kunnen bespreken, zou ik beginnen met u te zeggen dat ik u liefheb, want de geestelijke processen die aan iemands ziel kunnen openbaren dat Joseph Smith een profeet was, dat Jezus Christus de Verlosser is, en dat De Kerk van Jezus Christus van de Heiligen der Laatste Dagen inderdaad de kerk van de Heer is, kunnen alleen in een geest van liefde en waarheid worden besproken en begrepen.

Alma heeft ons de formule gegeven voor het leren kennen van de waarheid (zie Alma 32:28-43). Hij zei dat als we voldoende geloof op kunnen brengen om in ons hart plaats in te ruimen voor de woorden van de Heer, wij een experiment kunnen beginnen om te bepalen of die woorden inderdaad waar zijn.

Hij vergelijkt ons inruimen van een plaatsje in ons hart voor een dergelijke experiment, met het zaaien. Als het een goede zaadkorrel is, die niet weggeworpen wordt door ongelof of door ons weerstaan van de Geest des Heren, zal het in onze boezem beginnen te zwellen en zullen we weten dat het een goede zaadkorrel is.

Met andere woorden, door een leerstelling te overwegen, een toezegging te doen, een houding te veranderen of een dienst te verlenen, zaaien we een zaadkorrel in ons hart. Wanneer wij daarna groei, voldoening en vreugde bemerken, zullen we weten dat het een goede zaadkorrel was. En door de groei ervan weten we dat hetgeen we hebben gedacht of gedaan goed was. Naarmate wij het plantje verzorgen, zal het zich verder ontwikkelen en zoete vruchten voortbrengen, die onze geestelijke honger zullen stillen en als water zullen zijn voor onze dorstige ziel.

Er zal nooit een beter antwoord op uw vraag zijn dan het antwoord van Alma. Ik heb ervaren dat het inderdaad precies zo gaat als hij ons heeft voorgesproken.

Velen van ons staan op een zeker moment aan het begin van een geestelijke lente. Als wij dan iets doen wat wij behoren te doen, of veranderen op een manier waarop wij behoren te veranderen, of helpen op een manier waarop wij behoren te helpen, zaaien wij een zaadkorrel die van eeuwig belang is en die zwelt en groeit en onze ziel vervult met een vrucht die zo heerlijk is, dat wij de realiteit ervan niet kunnen verloochenen. Mettertijd, haast even onmerkbaar als de geleidelijke komst van de lente, beseffen we dat we tot kennis zijn gekomen, maar dat we niet weten wanneer dat precies is gebeurd. Wanneer we het tere plantje vervolgens verzorgen door te studeren, anderen te dienen en te bidden, komt er regel op regel en gebod op gebod, totdat wij een sterk, niet te verloochenen getuigenis hebben dat ons een overvloedige oogst oplevert.

In mijn jonge jaren had ik mijn geestelijke bodem bewerkt. Ik had de zaadkorrel van het gebed in mijn hart gezaaid en de groei bemerkte van het weten dat er een God is en dat Hij gebeden verhoort. Ik had de zaadkorrel van dienstbetoon gezaaid door op huisonderwijs te gaan en andere taken in de kerk te verrichten, en ik had de groei ervaren die mij vertelde dat ik er vreugde aan beleefde en dat ik mij, door mijn medemensen te dienen, waarlijk in dienst van mijn God bevond. Ik had mijn tiende betaald en met vreugde ontdekte dat de vensters van de hemel voor mij waren geopend.

Ten gevolge van deze en andere gedachten en plichten, bevond ik mij in een lenteachtige toestand toen ik een machtiger zaadkorrel zaaide dan ooit tevoren. Ik aanvaardde de oproep om op zending te gaan.

Toen de bisschop mij verteld had dat de Heer wilde dat ik op zending ging, ging ik van zijn kantoor regelrecht naar het tankstation waar ik werkte, om mijn baas van mijn plannen op de hoogte te stellen. „Da's prima," was zijn reactie. „Het is een geweldige training. Als je thuiskomt zul je je woordje kunnen doen en veel meer zelfvertrouwen hebben." Toen voegde hij eraan toe: „Alleen moet je nooit in de kerk opstaan en zeggen dat je wéét dat de kerk waar is, want dat kun je niet weten. De mensen die dat zeggen zijn leugenaars. Ze kunnen niet weten dat de kerk waar is." Op dat moment kon ik hem niet zeggen dat ik wist dat de kerk waar was, maar ik zei wel te denken dat ze waar was.

De rijkste oogst ontving ik een maand of twee nadat ik als zendingeling in Engeland was aangekomen. Die eerste weken waren verre van eenvoudig geweest. Ik had last van heimwee en neerslachtigheid. Tegelijkertijd echter, had ik een intens verlangen om een goede zending te zijn. Ik had opdracht gekregen om het verhaal van Joseph Smith te vertellen aan de andere zeven zendingelingen in het district Hull. Ik stond op om hetgeen ik zorgvuldig en onder gebed had voorbereid en in mijn hart gepland, op te zeggen. Aanvankelijk bestond mijn boodschap uit louter woorden, maar toen gebeurde er iets. Ik voelde dat er iets ging zwellen in mijn ziel, hetgeen mij met zo'n grote vreugde vervulde, dat ik nauwelijks kon spreken. In gedachte kon ik het heilige bos zien en kon ik Joseph Smith zien, en kon ik ook zien dat *hij* God de Vader en zijn Zoon, Jezus Christus, kon zien. En toen wist ik dat het goed en waar was. Ik dacht niet langer dat de kerk waar was — ik wist het. Toen ik na mijn zending

thuiskwam, zei ik in de tegenwoordigheid van mijn vroegere baas dat ik wist dat de kerk waar was. Dat niet te hebben gedaan zou een verloochening zijn geweest van de zeer wezenlijke oogst die bij mij van binnen was gegroeid.

Uw ervaring zal misschien een ander verloop hebben, maar de gevolgen zullen eender zijn.

Sommigen hebben van hun kinderjaren af geweten dat de kerk waar is. Het is nooit een punt voor hen geweest, omdat zij altijd een geestelijk getuigenis hebben gehad. Zo zouden wij allemaal wel willen zijn. Toch maken ook zij een geestelijke lente mee — een tijd om opnieuw te zaaien. En als zij dat niet doen, zouden zij hun oogst weleens mis kunnen lopen. Jezus Christus spoorde ons aan om zaadkorrels te zaaien toen Hij zei: „Indien iemand diens wil doen wil, zal hij van deze leer weten, of zij van God komt, dan of ik uit Mijzelf spreek." (Johannes 7:17.)

President Kimball gaf ons de raad te zaaien toen hij zei: „Doe het." Ga op zending, trouw in de tempel, betaal uw tiende, heb uw medemensen lief, wees eerlijk, streef het goede na, bedrieg niet, laat een aantal van de dingen na waarvan u weet dat ze niet goed zijn en die uw vooruitgang belemmeren. Wij hoeven niet volmaakt te zijn om te weten dat de kerk waar is, maar we moeten wel het verlangen naar volmaaktheid hebben. Wij moeten worden zoals de Nephieten die naar koning Benjamin luisterden en „geen lust meer hadden om het kwade te doen, maar wel om voortdurend het goede te doen". (Zie Mos. 5:2.)

Vóór mijn zending en in de eerste maanden ervan, had ik een groot verlangen om te weten of de kerk waar was.

Toch was dat niet de allerbelangrijkste zaak voor mij. Waar het mij in de aller-eerste plaats om ging, was een werkelijk goede zending zijn.

Naarmate ik dat doel nastreefde kwam ik, eerder indirect dan direct, te weten dat de kerk inderdaad waar was.

Vele jaren na mijn eerste zending, toen ik de kerk als zendingspresident diende, kwam een van de zendingen bij me om te zeggen dat hij niet wist of de kerk waar was en dientengevolge terug naar huis wilde. Mijn pleidooi om hem in het zendingsveld te houden, luidde als volgt: „Je kunt er niet achter komen of de kerk waar is wanneer je de gedachte hebt 'Ik ga naar huis'. Door dat gebrek aan geloof verwijder je precies die zaadkorrel uit je hart die je het verlangde antwoord kan bezorgen. Je moet beginnen met de zeggen: 'Ik blijf, of de kerk waar is of niet doet er niet

toe. Ik blijf.' Kortom, ik vertelde hem dat de zaadkorrel die hij in zijn hart moest zaaien de zaadkorrel was van het vaste voornemen om te blijven en zijn zending getrouw te vervullen, en dat hij mettertijd de zoete vrucht van zijn getuigenis zou oogsten.

Het antwoord op uw vraag: „Hoe kan ik zekerheid verkrijgen?” is eenvoudig: u moet zich met hart en ziel aan het werk geven. Het feit dat u denkt dat de kerk waar is, duidt erop dat u in ieder geval met één teen in het water staat. Om zekerheid te hebben moet u er helemaal in duiken. Sommige mensen willen weten of het evangelie waar is vóór ze erin duiken. Zij willen niet voor niets nat worden. Ik moest eerst helemaal nat worden en toen wist ik het pas. Ik ben van mening dat u hetzelfde zult moeten doen om het antwoord dat u zoekt te kunnen verkrijgen.

Misschien antwoordt u: „Maar dat heb ik allemaal al geprobeerd.” Waarop ik zou antwoorden: „Ga dan maar door met proberen.” Er is geen andere manier. Duik er helemaal in en vraag de Heer of u het goed doet. Span u in om achter de waarheid te komen. U moet niet lui achteruitleunen en de Heer om een getuigenis vragen. U moet u inspannen en de Heer om een getuigenis vragen. Sla uw sikkel in en u zult vast geestelijke tarwe vinden om te oogsten. Verwacht niet dat de tarwe zal verschijnen voordat u uw sikkel tevoorschijn haalt. Heb geloof en vertrouwen.

Drijf uw verlangen om te weten dat de kerk waar is ook niet op de spits. Dat zou zijn als het trekken aan een zaailing om het toch vooral vlug tot wasdom te brengen. Sta het toe om langzaam maar zeker te groeien. Verwacht niet de top van de berg te bereiken zonder eerst de heuvels te hebben beklommen. Het leven is als een lap stof; we kunnen ons er niet alleen maar op toeleggen om geestelijkheid te weven; de rest van het weefsel van het dagelijks leven heeft ook onze aandacht nodig. U hoeft het er niet op aan te leggen of eideloze lange gebeden op te zenden. U hoeft niet naar een ver land te reizen om een dienstbetoon te bedrijven. U bidt gewoon al doende en u dient al doende en legt uzelf erop toe een beter mens te worden en dat deel van de wereld waar u zich toevallig bevindt, tot een gelukkiger oord te maken. Het gaat erom hoe u uw ouders behandelt, hoe u degenen waar u mee omgaat behandelt en hoe u uw naasten dient. Dat is hetgeen waardoor u een warme, voedzame bodem kweekt waarin geestelijke zaadkorrels kunnen groeien.

Treed het leven moedig tegemoet.

Houd uw hoofd fier omhoog, maar niet zo hoog dat u degenen om u heen die uw hulp nodig hebben, over het hoofd ziet. Bid vaak en laat uw blijken van dankbaarheid en toewijding vergezeld gaan van een eenvoudig verzoek om geestelijke bevestiging van uw vragen, uw hoop en uw verlangens. Heb steeds een gebed in uw hart.

Verbind uzelf ertoe om te dienen, lief te hebben, te studeren en te bidden, en God zal zijn hand uitsteken en u aanraken, en de Heilige Geest zal tot uw ziel getuigen dat Jezus de Christus is, dat Joseph Smith Hem en de Vader inderdaad zag, dat het Boek van Mormon waar is, en dat het evangelie is hersteld. Dan zult u weten dat Jezus Christus de verzoening voor onze zonden teweegbracht en dat wij, door middel van de heilige verordeningen die door de priesterschapdragers van zijn herstelde kerk worden bediend, rein kunnen worden en daardoor kandidaten voor het celestiale koninkrijk.

Zo eenvoudig is het. Werkelijk waar. Als u het meer ingewikkeld maakt, zult u te allen tijde leren zonder ooit tot erkenning der waarheid te kunnen komen. (Zie 2 Timoteüs 3:7.) Het is eenvoudig, maar tegelijkertijd moeilijk, daar het de gehele inzet van de ziel vergt. Waar veel gegeven is, wordt veel verwacht.

Duik erin. Zaai de zaadkorrels. Verzorg ze. En op zekere dag, niet al te ver weg, zult u de waarheid weten en vrij zijn om te weten en alles te zijn wat u en God, uw Hemelse Vader, willen dat u bent. Het antwoord op uw vraag is inderdaad de sleutel die de deur tot uw eeuwige toekomst zal ontsluiten. Hetgeen u zoekt is alles wat u hebt waard, want het is met recht de parel van grote waarde. □

Vraag:
Wat kan ik, als huisonderwijzer, doen om mijn juniorcollega aan te moedigen en bij onze opdracht te betrekken?

Antwoord:
H. Kent Rappleye,
seminarieleerkracht uit Tempe (Arizona)

Wanneer huisonderwijscollega's in de Aäronische priesterschap op de juiste wijze onderwezen worden, zullen zij ernaar uitkijken om op huisonderwijs te mogen gaan. Om er zeker van te zijn dat dit gebeurt, moeten ervaren Melchizedekse priesterschapsdragers juniorcollega's helpen om doeltreffend betrokken te worden bij het huisonderwijsprogramma.

Ik wil u graag een aantal suggesties geven aan de hand waarvan Aäronische priesterschapsdragers geholpen kunnen worden om te groeien door middel van zinvolle deelname. Al doende zult u misschien merken dat de band met de gezinnen die u onderwijst merkbaar verbeterd is.

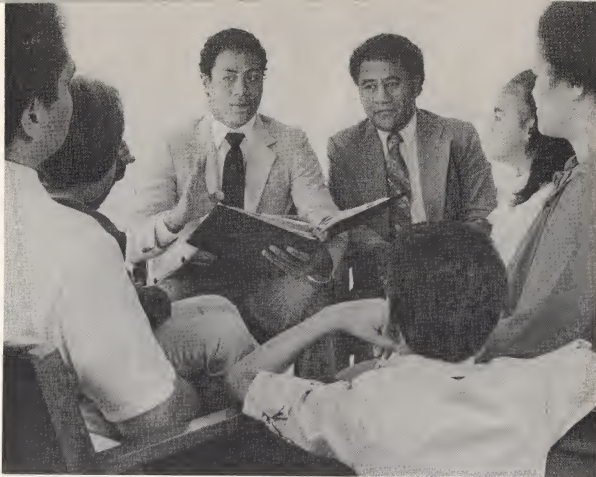
1. Vraag uw juniorcollega een gedeelte van de presentatie te verzorgen. Natuurlijk kunt u hem niet zomaar het desbetreffende artikel uit *De Ster* onder zijn neus duwen en zeggen: „Zeg, het is

jouw beurt om de boodschap te brengen.” Maak er liever iets van waar u beiden een aandeel in hebt. Daar geen twee gezinnen gelijk zijn, is het raadzaam van tevoren te bespreken hoe u uw boodschap aan de verschillende omstandigheden gaat aanpassen. Vraag de Heer vervolgens u te willen helpen bij de presentatie ervan.

2. Vraag uw juniorcollega het bijhouden van de verjaardagen van de gezinsleden, doopdagen, vakanties, examens enz. op zich te nemen. De mogelijkheden op dit terrein zijn onbeperkt: een kaartje of briefje, een traktatie, kleine cadeautjes enz. U kunt een jarig kind samen mee naar het park, een sportwedstrijd of de bioscoop nemen. Een alleenstaande ouder of bejaarde kan wellicht verrast worden met een bon waarmee u uw hulp toezegt bij bepaalde karweitjes.

3. Natuurlijk zijn bijzondere gelegenheden niet de enige momenten om de u toegewezen gezinnen daadwerkelijke hulp te geven. Laat uw juniorcollega zien hoe er op zinvolle manieren geholpen kan worden. Geen enkele weduwe of alleenstaande ouder behoort, bijvoorbeeld, te moeten betalen voor werk in de tuin of kleine reparaties in huis die zij niet zelf kunnen doen. Samen kunnen de huisonderwijzers eens in de week een gazon maaien, een tuin onkruidvrij maken, een nieuwe ruit inzetten enz. Wanneer het grotere werkzaamheden betreft, kan uw juniorcollega zijn priesterschapsquorum inschakelen voor een dienstbetoonproject.

4. Veel jongemannen hebben thuis geleerd om op jongere broertjes en zusjes te passen. Als u een gezin met jonge kinderen onderwijst, kan uw juniorcollega misschien aanbieden om voor de

kleintjes te zorgen (kosteloos natuurlijk) terwijl de ouders naar de tempel gaan, genealogie of zendingswerk doen. Dit kan zelfs iets zijn dat hij iedere maand op een vaste tijd wil doen om de ouders in staat te stellen regelmatig naar de tempel te gaan of een ander doel te helpen bereiken.

5. Moedig uw juniorcollega aan om de toegewezen gezinnen te laten profiteren van zijn talenten en hobby's. Misschien weet hij het nodige over houtbewerking en kan hij een lid van het gezin helpen bij het maken van een meubelstuk. Misschien houdt hij van sport, muziek of schilderen en kan hij de kinderen helpen bij het ontwikkelen van hun vaardigheden en zelfvertrouwen.

6. Wanneer u gevraagd wordt een lid van een van uw gezinnen te zalven, kunt u uw juniorcollega meenemen. Als Aäronische priesterschapdrager kan hij niet deelnemen aan de verordening zelf,

maar hij kan wel gevraagd worden voorafgaande aan de zalving een gebed uit te spreken. Hij kan verder veel leren uit deze ervaring door getuige te zijn van het geloof en de gebeden van anderen en door de gelegenheid die hem geboden wordt om zijn eigen geloof te ontwikkelen. (Zorg er echter wel voor hem van tevoren te zeggen wat u wilt gaan doen.) Hij kan ook aanzienlijke geestelijke vooruitgang maken door samen met u te vasten en te bidden wanneer de u toegewezen gezinnen, of leden daarvan, bijzondere behoeften hebben.

7. Help uw juniorcollega in te zien hoe belangrijk zijn voorbeeld is voor de kinderen in de gezinnen die u bezoekt. Door zijn gedrag en uiterlijk kan hij een toonbeeld zijn van goede persoonlijke verzorging, het vermijden van rages en de invloed van leeftijdgenoten, en het kiezen van gepaste films en ander amusement. □

Jonge-vrouwenkamp

21 - 28 juli 1984

De kampraad

Zoals elk jaar was er ook dit jaar een JV-kamp georganiseerd. Het werd gehouden in Hulshorst en het was ook dit jaar weer een geweldig kamp. We kwamen zaterdag aan. Sommige meisjes uit Groningen, Rotterdam en Amsterdam waren op de fiets. Het was fijn om iedereen weer eens te zien. Iedereen was gelukkig en blij.

Zondagochtend hadden we een avondmaalsvergadering en jonge-vrouwen. 's Middags kon je luieren, wandelen, brieven schrijven en er werden groepsfoto's gemaakt. 's Avonds hebben we dia's gekeken

over de bossen. Ze waren heel mooi. We konden nu goed zien hoe mooi Gods wereld is. Daarna deden we wat spelletjes en gingen we slapen. We hadden twee keetzalen en een rustige zaal. Op de keetzalen was het elke nacht feest. Een stel meisjes had de nachtkleding van de kampvader dichtgenaaid, dat was heel erg grappig.

's Maandags hadden we net als alle andere dagen les in kampeervaardigheid en EHBO. 's Middags hebben we allerlei sporten gedaan. Dat was heel leuk. Dinsdagmiddag gingen we zwemmen. We zijn geze-

Met de kar op stap

Koken op vuurtjes

gend met mooi weer en hebben dan ook bij het water gepicknickt. Dat was heel geslaagd. De meisjes vielen aan alsof ze in weken niets hadden gegeten. De kampbeheerder was trouwens een hele lieve boer die ons overal heenbracht met zijn tractor en een grote kar. Hij heeft ons naar het zwembad gebracht - dat was door de bossen een uur rijden. Het is daar op de Hoge Veluwe heel mooi.

De boer is onderweg zelfs gestopt om ons iets te vertellen over de dieren die daar nog leven. En hij zei dat we dankbaar moesten zijn voor Gods natuur en dat we daar ook respect voor moesten hebben.

Dinsdagavond hadden we een haardvuuravond over verschillen in het leven hier en in Amerika. Ingrid Brouwer uit Utrecht vertelde ons daarover. Het was heel interessant. Ze heeft ons vele dia's laten zien en als je vragen had, dan kon je ze aan haar stellen. Herma Friederichs had brownies gemaakt en dat was heel lekker.

Woensdag liepen we de hike. De eerste-, tweede- en derdejaars moesten een hike lopen. En daarna gingen we zelf koken op vuurtjes. Dat is best grappig om te doen. En ook anders.

's Avonds gingen we oefenen voor de slotavond. Donderdag was die week de eerste dag met regen. Daardoor kon de vossenjacht 's avonds jammer genoeg niet doorgaan. Toen mochten de meisjes zelf kiezen wat ze wilden. Ondanks dat de vossenjacht niet doorging, heerste er toch een gezellige sfeer. De een ging kaarten maken, de ander kletsen, er was van alles te doen.

Vrijdagmorgen hadden we een EHBO-spel en 's middags was er een verrassingstocht. Nou, die zat echt vol met verrassingen. We gingen roeien en de groep die het sportiefste was, kreeg een prijs. We roei-

den dus de jachthaven uit en toen we allemaal terug wilden, werd de stroom almaar sterker en de wind krachtiger. We zaten midden op het water en we konden niet meer terug want we hadden geen kracht meer. Er werd een groep voortgetrokken maar de anderen moesten in het water springen. Het was gelukkig niet zo diep. We moesten de bootjes zelf voorttrekken en dat was toch een hele leuke ervaring. Sommigen waren wat ziek geworden, maar dat was over toen ze weer warm waren. Voor het eten en drinken werd erg goed gezorgd door br. en zr. Dallinga. Het was elke dag op tijd klaar en er was erg veel zorg aan besteed. De leiding zelf was erg fijn. Je kon altijd op hun bouwen en ééntje die vooral een pluim verdient is Anita de Bruijn, want zij had het zo georganiseerd, dat geweldige kamp. De vierdejaars kwamen donderdags na een fiks aantal kilometers weer terug en vertelden op de slotavond hoe zij die drie afgelopen dagen hadden ervaren.

En de nachtwacht, Ina Jansen uit de gemeente Leiden en Leidy de Bruïne uit de wijk Apeldoorn krijgen ook

Kathleen en haar tweedejaars

Alie en Lex met hun derdejaars

Esther en haar tweedejaars

een pluim, want de meisjes van de keetzaal waren vooral de eerste paar nachten niet erg gemakkelijk. Maar ja, daar is de nachtwacht voor. 's Zaterdags na de getuigenisvergadering nam iedereen afscheid van elkaar en er zijn vele maar dan ook vele traantjes gevallen. Van deze plaats wil ik gebruik maken om de leiding te bedanken voor hun geweldige positieve inzet. Ze waren elke dag aanwezig met de activiteiten. Geweldig zoals dit jaar het kamp was en Fiori Baker: bedankt voor al je hulp bij het toezicht houden over de derdejaars. En de kampouders: jullie waren geweldig.

Alie Reuver, wijk Amsterdam

Annette en haar eerstejaars

Nog enkele reacties uit het "schrijf-maar-raak-schrift" (een schrift waar de meisjes gedurende de week hun commentaar in konden schrijven):

"Ik vind het hier hartstikke leuk. het is hier heel gezellig. Ik heb hier veel vriendinnen.."

Silja Scholte

"Het kamp was dit jaar zeker een succes, en de sfeer is heel gezellig. Helemaal volmaakt."

Peggy van Eeden

"Dit is mijn eerste jaar en ik vind het ontzettend leuk om hier te zijn. Op dit kamp leer je nieuwe meisjes kennen die je wel eens gezien hebt, maar niet echt kent."

Jessica Smink

"Ik vond het een heel fijn kamp. Ik wil iedereen bedanken voor het aardig zijn, de hulp en de lessen. Ik wil ook de kampraad bedanken voor het organiseren."

Natascha van der Waal

"Ik vind het hier ontzettend fijn op het kamp Ik heb van alles genoten, en ik wil de leiding hiervoor bedanken Ik zal het kamp als een juweeltje in mijn herinnering houden.

Marijke Rutten

"Deze week heeft mij heel veel geleerd. Persoonlijk voel ik dat ik vooruit ben gegaan en dat komt door jullie allemaal Het seminarie heeft me erg geholpen om de dag goed te beginnen en ik heb er veel kracht uit geput."

We hebben een K,
We hebben een A,
We hebben een M,
We hebben een P,
Ga je, ga je volgend jaar weer mee?

Rotterdam Zuid or Zeister zaalvo

Rotterdam Noord

Utrecht

Daan Croese jr. ontvangt de wissel-
trofee uit handen van br. W.S. Swart

Het Zeister zaalvoetbaltoernooi werd dit jaar alweer voor de derde maal in successie georganiseerd door het ouderlingenquorum van de gemeente Zeist. Was in de voorgaande jaren het evenement op rolletjes verlopen, dit jaar was vrouwe Fortuna de organisatoren minder goed gezind, gevolg: ploegen die te laat arriveerden, een wedstrijdschema dat volledig moest worden herzien, voor enkele teams lange pauzes tussen de wedstrijden. Gelukkig namen de meeste deelnemers het fideel op - hier en daar viel een wanclank en een nors gezicht te bespeuren - en kon er toch van een leuke voetbaldag genoten worden.

Het team van Rotterdam Zuid, dat in zijn bagage een doelpuntenmachine had in de persoon van Cor Pheijffer, die pas tot stilstand kwam na het laatste fluitsignaal. De zuidelingen konden vooral hem erkentelijk zijn dat Daan Croese jr. de wisseltrofee uit de handen van br. W.S. Swart, raadgever in het gemeentepresidium van Zeist, in ontvangst kon nemen. Hij was de goaltjesdief die Rotterdam over de streep trok, en op cruciale momenten beheerst scoorde. Een ander lichtpunt in het toernooi was Egge de Jonge van Groningen die met zijn hoofd veel onrust wist te zaaien in de gelede-

Groningen

HELDEN EN HELDINNEN

„Spencer was het soort mens waarvan je gewoon wist dat hij het juiste deed,” zei Henry Eyring, een zwager van hem. De twaalfde president van de kerk, Spencer W. Kimball, heeft er altijd naar gestreefd vriendelijk voor anderen te zijn, de juiste keuzen te doen en een voorbeeld te zijn voor zijn omgeving.

Toen hij op een keer op het podium zat in een wijk waar hij op bezoek was, merkte hij dat de vijf jongens op de eerste rij steeds alles precies tegelijkertijd deden. Ze sloegen het ene been over het andere, wreven over hun kin, zetten hun voeten weer anders neer, vouwden hun armen over elkaar. Na enige tijd besepte hij dat ze alles deden wat ze hem zagen doen.

van 1947. „Misschien is dat wel gelijk bij mijn geboorte geweest, want in de jaren voor en na mijn komst op aarde, was mijn vader op zending onder de Indianen in het Indiaanse territorium. Hij presideerde dat zendingsgebied. Maar die genegenheid kan ook in die vroege kinderjaren gekomen zijn, toen mijn vader de gewoonte had Indiaanse liederen voor ons te zingen en ons vaak herinneringen aan en foto's van zijn Indiaanse vrienden liet zien. En misschien kwam deze liefde wel door de patriarchale zegen die mij gegeven werd . . . toen ik negen was. Een van de zinnen uit die zegen luidt: 'Je zult het evangelie aan velen verkondigen, maar in het bijzonder aan de Lamanieten.'”

PRESIDENT SPENCER W. KIMBALL: „HET JUISTE DOEN”

Vivian Paulsen

Dit voorval hielp hem eraan te denken steeds het goede te doen, om een goed voorbeeld te zijn bij het dienen van anderen.

Eén groep mensen die hij in zijn leven in het bijzonder heeft liefgehad en gediend, zijn de nakomelingen van Lehi.

„Ik weet niet wanneer ik precies van de kinderen van Lehi begon te houden,” zei ouderling Kimball op de aprilconferentie

In 1945 riep de president van de kerk, George Albert Smith ouderling Kimball bij zich op het kantoor. „Ik zou willen dat u de zorg voor de Indianen op u nam,” zei hij. „Ze zijn verwaarloosd. Belast u daarmee en waak over de Indianen over de gehele wereld.”

Ouderling Kimball reisde vele duizenden kilometers om de Indianen te bezoeken, te onderwijzen en te zegenen. Toen

hij ontdekte dat zij meer scholen nodig hadden en ze ook wilden hebben, probeerde hij ze te helpen. Wanneer hij ze ziek of bedroefd aantrof, gaf hij hun een zegen en leerde hun hoe belangrijk zij waren voor hun Vader in de hemel. Wanneer hij ze koud en hongerig aantrof, klopte hij aan bij hen die hulp konden bieden.

In 1947 hadden de Indianen van het Navajoreservaat wanhopige behoefte aan hulp. Velen hadden zo goed als niets te eten en geen warme kleding. Ouderling Kimball nam contact op met het welzijnscomité van de kerk, waarna er een konvooi vrachtwagens met levensmiddelen en warme kleding werd gestuurd. Vervolgens belde hij een krant op. Er werden een verslaggever en een fotograaf gestuurd om de toestand in ogenschouw te nemen. Toen het artikel geschreven en gedrukt was, werd er uitgebreide hulp voor de Indianen georganiseerd. Ouderling Kimball schreef ook aan een volksvertegenwoordiger in Washington D.C., alsmede aan de dienstverlenende instan-

ties. Daarnaast stuurde hij pamfletten rond waarin om hulp werd gevraagd.

Zijn vrienden, de Indianen, werden geholpen en daar waren ze dankbaar voor. Een van hen zei: „Dank u. Nu zullen we niet doodvriezen.”

Ouderling Kimball reisde over de gehele wereld om zijn dierbare Indianen te helpen. Vaak bezocht hij de nakomelingen van Lehi die in Midden- en Zuid-Amerika en op de eilanden van de Grote Oceaan wonen. Hij leerde hun over de Heiland, Jezus Christus, en hielp hen in hun problemen. Ongeacht hoe vermoeid hij was, hij was nooit te moe om hen terzijde te staan.

„Hieraan zullen allen weten, dat gij discipelen van Mij zijt, indien gij liefde hebt onder elkander,” zei Jezus. (Johannes 13:35.)

President Spencer W. Kimball heeft zijn liefde voor zijn broeders en zusters door zijn daden getoond.

Hem volgen houdt in dat wij altijd „het juiste doen”. □

Kiva: een ceremonieel bouwsel van de Pueblo-Indianen, dat gewoonlijk rond en gedeeltelijk onder de grond wordt gebouwd.

„Wanneer neemt je oom Tanolo je mee in de kiva?” vroeg Kleine Bruine Beer. „Ik ben vier maanden jonger dan jij, maar ik ben vandaag voor het eerst geweest.”

Acuma trok zijn deken van konijnenvellen dichter om zijn schouders heen terwijl hij ineengedoken bij het vuur zat en keek hoe de rook omhoog kringelde om het be-roete plafond van de grote grot nog zwarter te maken.

„Ik weet het niet,” antwoordde hij verdrietig. „Ik heb alles gedaan wat ik moet te doen.”

„Een jongen moet bewijzen een man te zijn voordat hij een kiva mag binnengaan,” vervolgde Kleine Bruine Beer. „Ben je mee op jacht geweest?”

„O, ja. We hebben in de sneeuw een hert beslopen en hem tot aan de rand van onze platte berg gedreven. Het was dank zij mijn pijn dat we vlees te braden hadden.”

Kleine Bruine Beer schudde met zijn hoofd. „Ik begrijp het niet. Tanolo zal toch zeker niet zo gemeen zijn om je te plagen?”

Acuma haalde zijn schouders op maar gaf geen antwoord. Hij had werkelijk al-

Acuma en de kiva

Lynne Gessner

les gedaan wat er verlangd werd. Hij kende de legenden, zijn pijlpunten waren goed gemaakt, hij kon vezels maken van de yucca en er zware sandalen van werven, en hij kon mooi recht schieten met zijn pijl en boog. Zijn neef uit het grote grottendorp had al deze dingen ook gedaan en was vandaag mee geweest naar de kiva.

Het was een eer waar iedere Indianenjongen naartoe leefde. Maar toch mocht Acuma er niet heen. Zijn vader zei dat hij goed voorbereid was, maar Tanolo weigerde hem mee te nemen. Een Indiaanse jongen mocht niet door zijn vader in de kiva worden gebracht. Bij zijn geboorte wordt een van zijn ooms aangewezen als zijn leraar en deze is het die hem mee-

neemt naar de kiva, waar hij de rituelen ondergaat die hem officieel tot man maken.

Acuma keek naar zijn neef en wou dat Kleine Bruine Beer hem kon vertellen wat er gebeurd was in de kiva van zijn eigen dorp. Maar dat was natuurlijk geheim.

Toen Kleine Bruine Beer naar zijn eigen grottendorp vertrok, sprong Acuma op en riep zijn bruine hond. Zijn konijnendeken gooide hij af. Hij ging rennen, dus zou zijn lichaam warm genoeg worden op deze winterse dag.

„Ik ga er niet om huilen, zoals die domme Popeta,” nam hij zich voor terwijl hij wegrende om op konijnenjacht te gaan. Misschien kon hij er wel een vangen met zijn werpstok en zijn oom bewijzen hoe

bedreven hij wel was. Acuma's hond holde met hem mee en samen daalden ze de helling van de canyon af naar het riviertje.

Daar aangekomen bleef hij verbaasd staan kijken. Popeta was net een waterkan aan het vullen, die ze de stelle zijkant van de canyon op moest dragen naar de grot. Ze leek klein, hoewel ze toch even oud was als hij. Haar vader kon zijn maïsveld niet behoorlijk verzorgen omdat hij kreupel was, en dus had het gezin niet genoeg te eten. En omdat hij niet hard kon lopen, kon hij ook niet genoeg konijnen vangen voor nieuwe dekens. Het deken-tje dat over Popeta's rillende schouders lag, was heel erg versleten.

„Je draagt geen deken,” zei Popeta verbaasd en met klapperende tanden. „Het is koud.”

Acuma rechtte zijn bruine schouders. „Ik ben een man en voel de kou niet,” snoefde hij. „Nu ga ik een konijn vangen voor ons avondeten.” En meteen vertrok hij.

Popeta tilde de zware waterkan op, waardoor het deken-tje van haar schouders afgleed. Meteen zette de bruine hond zijn tanden erin, rende ermee weg en sleepte het door de stekelachtige struiken.

„Kom terug, kom terug,” riep Popeta wanhopig. „Het is m'n enige deken.” Boos riep ze Acuma achterna: „Die nare hond van jou heeft m'n deken gestolen. Ga 'm pakken.”

Ze begon nog erger te bibberen en terwijl ze de stelle wand van de canyon beklom met de waterkan op haar hoofd, kon ze haar tranen niet bedwingen.

Acuma probeerde de hond te vinden, maar hij was verder langs de canyon gend met de deken in zijn bek. Hij zag hoe er stukjes konijnenbont in de struiken waren blijven hangen.

„Het was toch maar een oud vod,” zei hij bij zichzelf. Hij had het lekker warm. Het duurde niet lang voordat hij succes had en met zijn werpstok een konijn trof. Trots nam hij het dode dier mee naar huis.

„We hebben al vlees voor het eten, jongen,” zei zijn moeder, die in de kookpot boven het vuur stond te roeren. „Je bent een goede jager en ik ben trots op je. Waarom geef je het niet aan iemand die nog geen vlees heeft?”

Acuma slenterde naar het kookvuur van Popeta toe. „Hier, hier heb je vlees.”

Ze bedankte hem en vroeg: „Heb je m'n deken nog gevonden? Ik heb anders niets om me vannacht warm te houden.”

Acuma haalde zijn schouders op. „Nee, hij was nergens te zien.”

Hij dacht verder niet meer aan Popeta terwijl hij dicht bij het vuur gehurkt en met zijn lekkere warme deken over zijn schouders zijn smakelijke bord gestoofd vlees at.

In de nacht werd hij wakker van de kou en trok zijn deken wat beter om zich heen. Hij hoorde ergens huilen.

„Dat is die domme Popeta zeker,” dacht hij bij zichzelf. „Die doet niet anders dan huilen.”

De volgende ochtend zag hij haar niet bij hun vuur zitten.

„Ze is niet in orde,” vertelde zijn moeder. „Ze heeft eten en een warme deken nodig, maar ik heb niet genoeg om ook nogeens weg te geven.”

„Da's jammer dan,” dacht Acuma bij zichzelf en rende weg. Maar zo nu en dan moest hij toch weer aan haar huilen denken.

„Het is allemaal de schuld van die hond,” mopperde hij tegen zichzelf. En hoe meer hij erover nadacht, hoe minder plezier hij had in de spelletjes die hij met zijn vrienden deed.

Die nacht kon hij niet slapen. Na een poos stond hij op en liep naar het kleine, donkere kamertje achter de grot waar Popeta sliep.

„Hier heb je mijn deken,” zei hij. „Gebruik hem maar.”

„Maar die mag je niet zomaar weggeven,” antwoordde ze verbaasd.

„Dan leen ik hem aan je,” zei Acuma en haastte zich terug naar zijn eigen slaappleaats. Hij rilde. Wat was het toch koud! Hij vond een oude verendeken, die zo dun was, dat hij er niet erg veel aan had. Maar als hij zich helemaal oprolde in een hoekje, gaf de deken een beetje bescherming tegen de kou. Popeta had gelijk gehad — hij kon zijn deken niet weggeven, want alles wat een gezin bezit is het eigendom van de moeder. Hoewel hij hem gebruikte, was de deken niet van hem.

Dan zal ik er een voor Popeta moeten maken, besloot hij.

Dagenlang vroegen zijn vrienden hem om te komen spelen, maar hij had het te druk met jagen op konijnen. Hij had er geen idee van gehad dat er zoveel nodig waren om één deken te maken. Het vlees gaf hij of aan zijn moeder of aan Popeta, terwijl hij tot 's avonds heel laat bezig was met het schoonmaken van de konijnenvellen. Hij moest ervan zuchten. Er was zoveel werk te doen en geen tijd voor pleziertjes. Soms kreeg hij zin om er maar mee op te houden, maar de gedachte aan Popeta's snikken in de nacht was genoeg om hem daarvan te genezen.

En in de paar uur dat hij sliep, had hij het steeds koud. Hij snakte ernaar zijn eigen konijnendeken weer koesterend om zich heen te voelen.

Nadat hij voldoende vellen bij elkaar had, moest hij heel veel pijlpunten maken — de allerbeste. Toen haastte hij zich

naar de dekenmaker in het dorp van zijn neef.

„Ik geef u deze prachtige pijlpunten als u mij een deken maakt,” zei hij. „Maar ik moet hem wel vlug hebben, want de nachten worden snel kouder en er ligt al sneeuw op de grond.”

Het duurde niet lang voordat de deken klaar was en Acuma hem naar Popeta kon brengen. „Kijk, deze is voor jou. Zo zul je het warm genoeg hebben.”

Popeta gaf hem zijn eigen deken terug. „Je bent lief en het is een prachtige deken. Je hebt ons ook zoveel vlees gebracht, dat ik weer gezond ben. Mijn vader en moeder hebben ook geen honger meer.”

„Ik zal ervoor zorgen dat er steeds vlees voor jullie kookpot is,” beloofde Acuma een beetje verlegen. Daarna haastte hij zich terug naar zijn eigen vuur.

Die avond kwam zijn oom hem opzoeken.

„Wanneer de zon morgen opkomt, ga je met mij mee. Het is tijd dat je de kiva binnengaat om de dingen te leren die een man van je zullen maken.”

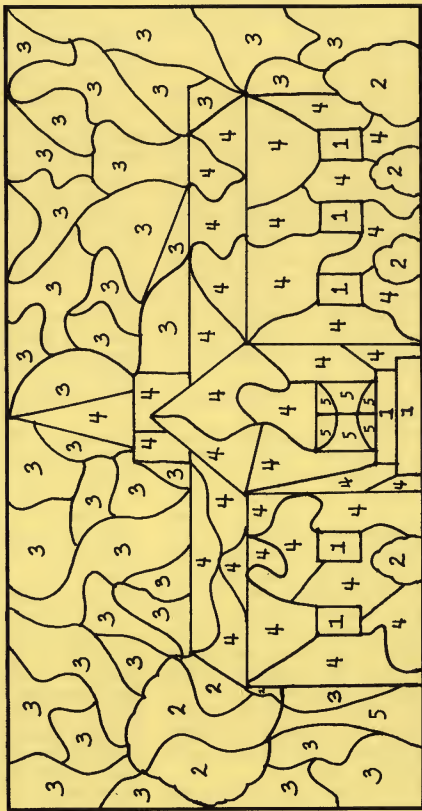
Acuma's hart sprong op van vreugde. „Ik ben heel blij, oom. Maar wilt u mij vertellen waarom u dit moment gekozen heeft? Ik kan al heel lang pijlpunten en yuccavezel maken en jagen.”

„Maar de bedrevenheid waar het je aan ontbrak, mijn jongen, heb je je nu eigen gemaakt,” antwoordde Tanolo. „Een kind speelt en denkt niet aan anderen. Een man houdt op met spelen wanneer er gewerkt moet worden. Omdat jouw hond een ander in moeilijkheden bracht, deed je je plicht, en wel zonder morren. Ik heb je gadegeslagen en ben trots op je. Je zult Acuma heten, hij die het hart van een man heeft, hoewel zijn lichaam nog dat van een jongen is.” □

EEN BIJZONDER HUIS

Sherry L. Scott

Om erachter te komen hoe het bijzondere huis eruit ziet, moet je de vakjes als volgt kleuren: 1 — geel, 2 — groen, 3 — blauw, 4 — rood, en 5 — bruin.

Engenaakbaar tijdens voetbaltoernooi

ren van de tegenstanders. Groningen was dit jaar bijzonder sterk en had met iets meer geluk hoger kunnen eindigen dan nu het geval was. Een team dat net als verleden jaar verraste, was het team van Marcel de Wijk, dat dit jaar onder de vlag van Rotterdam Noord meedeed. Met sober maar solide voetbal werden maar liefst vijf wedstrijden gewonnen en moest men alleen in Rotterdam Zuid de meerdere erkennen. Hengelo, vorig jaar nog winnaar van het toernooi, moest in de eerste wedstrijd al aantreden tegen de mannen van de linker Maasoever, en voor zij goed en wel in de wedstrijd waren tegen de ploeg waar ze vorig jaar nog met 4-1 van hadden gewonnen, keken zij al tegen een achterstand aan en verloren dit keer kansloos met 0-4. Naarmate het toernooi vorderde, kwam het Twentse team echter meer in haar spel en wist toch nog beslag te leggen op een derde plaats, mede dank zij het goede spel van Jan Stok. Utrecht, dat vorig jaar laatste werd, heeft tijdens dit toernooi de rode lantaarn aan Zeist kunnen overhandigen, dit was vooral te danken aan Chris Katipana, die met zijn fluwelen techniek paniek zaaide in de defensie van de tegenstanders, totdat een grove actie van een der mannen

Antwerpen

Hengelo

De tweede prijs in ontvangst genomen door Marcel de Wijk

Zeist

van Rotterdam Zuid hem uit het toernooi kegelde, een actie die eigenlijk met een rode kaart had moeten worden bestraft, als zulks mogelijk was geweest. Misschien typeerde dit wel de professionele instelling en de wil om te winnen van de zuiderlingen, die echter niet ten koste van de tegenstander mag gaan. Nieuw op het toernooi was

Rotterdam Zuid

het team van Antwerpen, dat in de eerste vier wedstrijden duidelijk moest winnen aan het spel, maar in de laatste twee wedstrijden liet blijken toch wel enige kwaliteit in huis te hebben. Het ligt in de lijn der verwachtingen dat Antwerpen het volgende toernooi nog sterker zal spelen.

Een team dat dit jaar erg teleurstelde, was het team van Zeist. Het spel van dit team hing van natte kranten aan elkaar, er werd slecht samengespeeld en weinig of niet geschoten op het vijandelijke doel, kortom: armoe troef. De Zeistenaren werden dan ook terecht laatste en zullen zich danig moeten verbeteren als ze willen voorkomen dat men met hen volgend jaar weer de vloer aanveegt. We zullen het beste er maar van hopen.

Team	gespeeld	gewonnen	gelijk	verloren	punten	voor	tegen
Rotterdam Zuid	6	6	0	0	12	23	3
Rotterdam Noord	6	4	1	1	9	12	8
Hengelo	6	4	0	2	8	20	10
Groningen	6	3	1	2	7	22	9
Antwerpen	6	2	0	4	4	9	15
Utrecht	6	1	0	5	2	5	29
Zeist	6	0	0	6	0	3	19

De derde prijs in ontvangst genomen door Hugo de Ceuninck van Capelle

Kerk ontwikkelt genealogisch-administratiesysteem voor huiscomputers

De afdeling genealogie in Salt Lake City heeft een programma op de markt gebracht geschikt voor een huiscomputer. Volgens broeder L. Reynolds Cahoon, een medewerker van de afdeling genealogie, is het een genealogisch-administratiesysteem voor huiscomputers. Het totale pakket bestaat uit zes programmadiskettes en een uitgebreide Engelstalige handleiding. Het is nu mogelijk om alle verzamelde gegevens op een overzichtelijke manier op te slaan en te gebruiken.

Ouderling Richard G. Scott van het presidium van het Eerste Quorum der Zeventig, directeur van de afdeling genealogie, vertelde dat het programma ontwikkeld was als genealogisch hulpstuk. De afdeling genealogie moedigt echter niemand aan tot het aankopen van een huiscomputer alleen om deze gegevens beschikbaar te hebben. Voor degenen die een huiscomputer hebben, biedt dit programma twee hoofdpunten.

Ten eerste voorziet het ons van een stelselmatige schakel over onze afkomst. "Dit betekent," zegt broeder Cahoon, "dat families bij elkaar gesorteerd en generaties aan elkaar verbonden worden afhankelijk van de verwantschap die de gebruiker aan de huiscomputer geeft." Het programma heeft een nagenoeg onbeperkte capaciteit voor deze genealogische en historische informatie.

Ten tweede helpt het programma de vele gegevens administratief te ver-

werken. Gegevens worden op lege diskettes opgeslagen en voorziet elke voorouder van een eigen nummer. Hierdoor zijn vele gegevens op een eenvoudige manier terug te vinden.

Met andere woorden geen stapels notities, kwartierstaten of gezinslijsten meer die doorgespit moeten worden om een gegeven terug te vinden. Alles wat nu nog gedaan moet worden, is het juiste nummer inbrengen en alle gegevens die onder dit nummer vermeld staan, komen op het scherm.

Alle beschikbare informatie kan tevens worden afgedrukt. Niet alleen op blanco papier, maar ook op kwartierstaten en gezinslijsten. Inzendformulieren voor de HLD-tempelverordeningen en overzichten van namen voor wie het tempelwerk nog niet voltooid is, kunnen ook afgedrukt worden. "Alle formulieren die met behulp van een huiscomputer gedrukt zijn, zullen door de afdeling genealogie in behandeling worden genomen, zowel het viergeneratieproject als de HLD-tempelverordeningen," vertelde broeder Cahoon.

Vanaf het moment dat het afgelopen april op de markt verscheen, zijn er meer dan 3.200 stuks onder leden en niet-leden verkocht. Het heeft zelfs de interesse van een nogal "bijzondere" genealoog gekregen. De dierentuin Brookfield in Chicago heeft er één gekocht om de geslachtslijnen van de vele uitheemse dieren bij te kunnen houden. Bo-

vendien gebruiken verschillende paarden- en koeienfokkers het voor hun stamboomkaarten.

Het genealogisch-administratiesysteem voor huiscomputers kost \$35,— en is ontwikkeld voor de IBM PC en IBM PC/XT computers. Toepassingen voor de TRS-80 en de Apple II zijn in voorbereiding. Er bestaan echter geen plannen om

een programma te maken voor de kleinere en goedkopere computers.

Verdere inlichtingen over dit systeem voor huiscomputers zijn te verkrijgen bij:

Genealogical Department Ancestral File Operations Unit,
50 East North Temple Street,
Salt lake City, Utah 84150,
U.S.A.

Videobanden van algemene conferenties ondertiteld

De afgelopen jaren is op de afdeling Materials Management in Frankfort verschillende malen het verzoek binnengekomen de vertaling op de videobanden van de algemene conferenties te wijzigen in ondertiteling. Vooral in de Noordepoepe landen, waar men niet gewend is aan lipsynchronisatie, bestond behoefte aan ondertiteling. In Duitsland, Frankrijk en Italië is deze manier van vertalen veel minder gebruikelijk. Besloten werd de zondag-

ochtendbijeekomst van de aprilconferentie als proef te ondertitelen in Noorwegen, Zweden, Finland, Denemarken, Nederland, Duitsland, Frankrijk en Italië.

Hoewel de eerste vijf landen enthousiast reageerden, is de officiële reactie van alle landen nog niet bekend. Hierna kan pas worden besloten welk type vertaling in de toekomst gebruikt zal gaan worden.

Campagne resulteert in tempelreis

Eind vorig jaar begon er in de wijk Den Haag iets unieks. Op voorstel van de bisschop werd het plan, de wijk op een hoger geestelijk niveau te brengen, door alle presidiums van de organisaties voor volwassenen met enthousiasme begroet. Er werd een doel gesteld: een tempelreis voor iedereen uit de wijk Den Haag. En in tien maanden staat de werkelijkheid voor de deur.

Tijdens de tiendeveffening sprak de bisschop met allen over meer eenheid in de wijk Den Haag en tevens over een belangrijk facet in het naleven van het evangelie, namelijk tempelbezoek. Het bleek echter dat dit laatste voor velen in deze steeds moeilijker wordende tijd niet haalbaar was. Een tempelfonds werd gesticht. Niet met de bedoeling dat de leden daar regelmatig wat in zouden storten; nee, met de bedoeling dat men met elkaar aan projecten zou werken, om als groep in oktober 1984 naar Londen te mogen reizen zonder dat iemand reiskosten hoeft te betalen. Na de eerste activiteiten kwam er in de hal van het kerkgebouw een grote thermometer te hangen, zodat de aanvankelijk minder enthousiaste leden, ook goed op de hoogte werden gehouden. En hoe aanstekelijk dit werkte bleek uit de laatste manifestaties, waarbij iedereen de handen uit de mouwen wilde steken.

Er werden bazars, een modeshow, een musical, auto- en fietsralley georganiseerd, eigen gebakken koek-

jes werden verkocht, sportwedstrijden uitgeschreven; een barbecue met attracties trok zelfs de buurtbewoners naar de kerk!

Verder gaven verschillende leden aan priesterschapsdragers opdrachten om te schilderen, te behangen, te witten en dergelijke; het "verdiende" geld ging naar het tempelfonds.

De in het voorjaar gehouden haardvuuravond over tempelwerk getuigde al van het verlangen om "samen" de oktoberweek mee te maken.

En nu is het zover! De bus is vol met 54 leden, vier gaan vooruit om de voorbereidingen te treffen. Onder deze 58 zijn negen leden, die voor de eerste keer naar de tempel gaan, terwijl drie leden al jaren geen enthousiasme meer opbrachten om te gaan maar nu niet wilden ontbreken. Deze mensen vormen een groep, die bijna de helft is van de volwassen aanwezigen (gemiddeld) bij de avondmaalsvergaderingen. Begrijpelijk dat deze reis een feestelijk tintje krijgt; op de tocht naar Calais een bezoek aan de mooie stad Gent, een soort gezinsavond op donderdag tijdens de tempelweek en een gezellig etentje samen op de thuisreis.

Wanneer u dit leest is de reis al achter de rug, maar ik kan u zeggen dat het een fantastische ervaring zal zijn om zo'n band te hebben opgebouwd.

President Reagan opent deur voor zendingswerk naar China een stukje verder

Broeder Jon M. Huntsman jr. uit Salt Lake City was gedurende het bezoek van president Reagan aan China van 25 tot 30 april jl. als pers-coördinator belast met de coördinatie van de verschillende communicatiemiddelen. Het was onder andere zijn taak erop toe te zien dat televisieprogramma's, tijdschriften en kranten voldoende materiaal kregen.

Gedurende dit bezoek was broeder Huntsman getuige van een toespraak die gegeven werd aan de mensen van Beijing (Peking).

President Reagan vroeg hoe Amerika, dat als een verarmd land begon, zoveel emigranten uit alle delen van de wereld tot zich wist te trekken en uitgroeide tot de leidende economische natie in de wereld. Hij vroeg hoe Amerika in zo'n korte tijd vooruitgang kon maken van kaarslicht tot het verkennen van het universum door satellieten. Dat een boer nog niet zo heel lang geleden met paard en wagen het gehele jaar moest werken om vier mensen te voeden, terwijl hij nu zijn boerderij beheert met de meest moderne apparatuur en genoeg produceert om 75 mensen te voeden en Amerika tot broodmand van de wereld te maken.

Zijn vragen zelf beantwoordend zei president Reagan dat Amerikanen altijd geloofd hebben dat de erfenis van het verleden het zaad is voor de oogst van morgen. In het verleden hebben de Amerikanen grote kracht ontvangen uit twee bronnen - geloof en vrijheid. Amerika werd gesticht door mensen die de vrijheid zochten God te aanbidden en zijn leiding

in hun dagelijks leven te aanvaarden.

Het verbaasde broeder Huntsman dat een president van de Verenigde Staten dit vertelde aan een land dat ongeveer één miljard inwoners telt die geen geloof in God hebben. Hij zij niet dat Amerika succesvol was geweest doordat het land goede leiders heeft gehad, maar omdat het een Vader in de Hemel heeft die hen leidt.

Volgens broeder Huntsman had geen persoon het werk beter kunnen doen. President Reagan is geen mormoon, maar hij was de beste zending die we op dat moment in China hadden. Wanneer China zijn deuren voor ons opent, zal dit gedeeltelijk het werk zijn van de leiders in de wereld. In 1972 bezocht president Nixon China en nu president Reagan, die vertelt dat het Chinese volk godsdienst nodig heeft. Zij hebben God in hun leven nodig voor hun dagelijkse kracht en wijsheid.

Broeder Huntsman is een teruggekeerde zending van het Zendingsgebied Taiwan Taipei en heeft geleerd van het Chinese volk te houden. "De Chinezen zijn een bewonderenswaardig volk," zo vertelt hij, "en hun beschaving komt in vele opzichten overeen met die van een heilige der laatste dagen. Zo werken zij hard, geven veel om hun familie en doen genealogisch werk. Wat het Chinese volk nu nog nodig heeft, zijn de grondbeginselen en verordeningen van het evangelie en het is geweldig te zien dat de weg hiertoe bereid wordt."

Tijdens de opening van onze priesterschapsvergadering maakte de bisschop bekend dat de leraren nieuwe senior-huisonderwijscollega's toegewezen zouden krijgen. Met het enigszins opgewonden gevoel dat zulke veranderingen van opdracht vergezelt, verliet ik de kapel en vroeg me af wie mijn nieuwe collega wel zou zijn. Ik slenterde de gang door en hoopte dat ik was toegewezen aan een van de jonge, dynamische ouderlingen van de wijk. Ik keek in de verschillende klaskokalen die op de gang uitkwamen en stelde me voor hoe het zou zijn om samen te werken met een sterke, geestelijk ingestelde man, die erin opging zijn roeping te vervullen. Aan het eind van de gang was de kamer van de zustershulpvereniging, waar de hogepriesters altijd vergaderden.

Toen ik de hoek omging om de trap op te gaan, keek ik ook daar even naar binnen en ving een glimp op van een oude

Scott Samuelson

DE BIJEN- HOUDER

man, die daar in z'n eentje verzonken zat. Zijn kostuum zag er haveloos uit. Hij droeg een „fondsbrillette” en had een wat vlekkerige, tanige huid. Ik had deze broeder weleens eerder gezien, maar ik wist niet hoe hij heette. Op dat moment leek hij me precies de soort collega die ik *niet* wilde hebben. *O, als je blijft, die niet*, dacht ik mij mezelf. *Hij is veel te oud.*

Enmaal boven kreeg ik van de

quorumadviseur te horen dat ik de collega werd van een zekere broeder Oliver Johnson. De naam zei me niets, maar hij werd me weldra beschreven als een hogepriester op leeftijd, met een brillette met ronde glazen, die vaak in het grijs gekleed ging en bijen hield. Dat was hem. Dat was de man die ik even daarvoor beneden had zien zitten. Ik was verschrikkelijk teleurgesteld. Ik redeneerde dat ik het wel had verdiend na hetgeen ik zojuist over hem had gedacht, maar dat deed niets af aan mijn gevoel van mishagen. Integendeel, het maakte mijn verlangen naar een krachtige, jonge man als collega, iemand die ik bovendien kende, nog intenser.

Hoewel ik een goede huisonderwijscollega wilde zijn, bleef ik toch wrok koesteren over het feit dat ik als collega

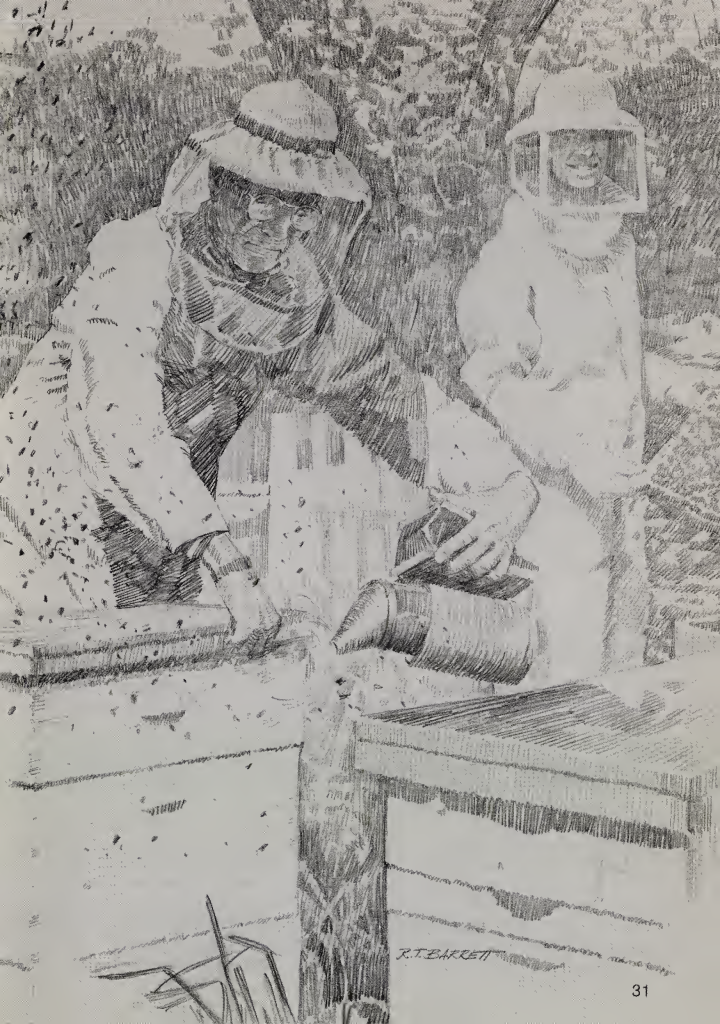
was toegewezen aan deze oude, zich moeizaam bewegende, langzaam sprekende broeder. Ik herinner me in het bijzonder hoe kritisch ik tegenover zijn manier van rijden stond. Ik was bezig mijn langverbeide rijbewijs te halen en was er heilig van overtuigd dat er geen betere chauffeur bestond dan ikzelf. De eerste keer dat wij als collega's er op uit gingen, kwam broeder Johnson me afhalen in een

affandse brik van wel twintig jaar geleden. Zelfs in dat ouderwetse vehikel kwam het me voor dat hij wel erg onder de maxiumsnelheid reed.

Het langzame, kalme tempo van zijn rijden ging gepaard met zijn trage, gestadige spreken, en wellicht voelde hij aan hoe ongeduldig en schoorvoetend ik was — en hoe jong. Met de maandelijks bezoeken aan onze gezinnen ging ik echter beseffen dat er achter dat grijze pak en die versleten hoed een man schuilging wiens kracht was gelegen in zijn ervaring. Hij vertelde over de zending die hij samen met zijn vrouw had vervuld. (Zijn vrouw was tijdens hun zending overleden, maar nadat hij haar begraven had, was hij teruggekeerd om zijn zending af te maken.) Hij sprak over de oude Indianenpaden, over zijn bijen en over mensen die voor mij uit een ander tijdperk leken te stammen.

Hoe meer wij met elkaar praatten, hoe minder kritisch ik werd. Zijn langzame rijden hinderde mij niet meer. Het gaf ons tenslotte meer tijd om te praten. Zijn oude auto, zijn gekke brilletje, zijn versleten hoed, zijn zakhorloge met het gebarsten glas — ik had er geen last meer van. Het was alsof hij steeds jonger werd en naarmate hij in mijn idee zijn jaren kwijtraakte, moeten ze er bij mij bijgeteld zijn.

Van alle onderwerpen die wij bespraken, werd ik het meest aangetrokken door broeder Johnsons activiteiten als bijenhouder. Op een dag in de vroeger zomer belde hij me op en vertelde dat hij naar de canyon ging om te kijken hoe het met zijn bijen was. Had ik misschien zin om mee te gaan? Wij reden langzaam de canyon in en ondertussen vertelde hij hoe hij ertoe was gekomen om bijen te gaan

R.T. BARRETT

houden en wat hij deed om ze te helpen met het produceren van hun honing. We kwamen aan het eind van de geplaveide weg, reden verder op een hobbelige onverharde weg en staken een aantal beekjes over. Zo nu en dan moest ik uitstappen, een schapenhek openen, broeder Johnson door laten rijden en weer instappen, nadat ik het hek weer gesloten had.

Eindelijk kwamen we bij de korven. Hij gaf mij een oude imkershoed, met een net dat van de rand naar beneden hing om mijn hoofd tegen de bijen te beschermen. Hij waarschuwde me ook er goed op te letten dat de lange mouwen van mijn overhemd (dat ik volgens zijn opdracht had aangedaan) dichtgeknoopt waren. Hij gaf me ook een paar elastiekjes om over de manchetten te doen. Hij zei me mijn broekspijpen in mijn sokken te stoppen. Terwijl broeder Johnson deze dingen zelf ook deed, legde hij me uit dat als een bij een mouw of broekspijp binnenvloog of -kroop, hij er niet meer uit kon en dus bang zou worden en gaan steken. Het verbaasde me dat hij geen handschoenen aandeed. Terwijl hij het rookapparaat klaarmaakte waarmee hij de bijen wat doezelig maakte, vroeg ik of hij vaak werd gestoken.

„O, dat overkomt je zo nu en dan — gewoonlijk als een bij angstig wordt of je niet kent. Ze steken ook wel als ze niet weten waar je mee bezig bent. En ook als ze klem komen te zitten.” Terwijl hij dat zei, keek hij me aan, en door het vervormende gaas heen zag ik de heldere, glinsterende ogen en de vlugge glimlach van iemand die weet waarover hij spreekt. Broeder Johnson ging langzaam, ordelijk en voorzichtig te werk terwijl hij de korven opende en er rook in blies om de bijen wat te bedwelmen. Sommige gingen op hem zitten en kropen over zijn blote handen.

Sommige zoemden opgewonden om zijn hoofd heen, maar hij kromp geen moment ineen en stoorde zich er niet aan. Ik bleef op veilige afstand toekijken. Ik was niet van plan de bijen op mij te laten kruipen of ze een kans te geven mij te steken.

Sommige korven waren er beter aan toe dan andere en ik zag met verwondering hoe broeder Johnson kon zeggen wat eraan mankeerde, waarom er te weinig honing zat, en er vervolgens toe overging het probleem te corrigeren. Hij oogstte die dag geen honing, maar beloofde dat zodra hij dat wel deed, hij mij er wat van zou geven. Hij vertelde me dat je de honing uit de raat kauwde en de was vervolgens uitspuugde. Hij maakte de opmerking dat dit beter was dan eenvoudig de honing opeten, omdat je moest werken voor hetgeen je kreeg. Op dat moment was me dat niet duidelijk. Maar toen ik het eens geprobeerd had, begreep ik het.

Toen ik enkele jaren later op zending was, kreeg ik een brief van mijn moeder met een kranteknipje. Het bevatte een foto van de man die zo vriendelijk was geweest me iets te leren over bijen, over oude mannen, en nog iets meer. Het gezicht op die foto van het doodsbericht was vreemd levenloos — zo anders dan het gezicht dat ik voor de eerste keer bewust had gezien in de kamer van de zustershulpvereniging, en heel, heel anders dan het gezicht achter het gaas van de imkershoed die dag in de canyon. En hoewel ik samen met Paulus de vraag kon stellen: „Dood, waar is uw prikkel?” voelde ik een steek van spijt en verdriet wegens het heengaan van deze gentleman, deze broeder. Maar ik zal altijd de herinnering koesteren aan die zware, zoete honing die hij zijn bijen aanmoedigde om te maken en die hij mij gaf — maar dan wel met de was om zelf uit te kauwen. □

AANGESTELD EN AFGEZONDERD WORDEN

Fred A. Rowe

Ben je weleens in de gelegenheid geweest om boven de wolken uit te stijgen en er op neer te kijken? Wolken zien er van bovenaf anders uit dan vanaf de grond. Wij zijn gewend aan de hoog opbollende cumulus of stapelwolken, de vederachtige cirrus, of de forse, dreigende regenwolken ofwel nimbusformaties. We zien ze bewegen en krijgen een glimp van de blauwe hemel voorbij hun tijdelijke hoogtegrens.

Maar wanneer je boven de wolken uitstijgt, zien ze er heel anders uit. Vooral vanuit het raam van een straalvliegtuig, dat op een hoogte van 10.000 meter voortsnel, vormen ze een adembemend gezicht. Ze lijken op bergen en dalen, terwijl je soms vloeiende formaties ziet die doen denken aan rivieren en beekjes. Wist je dat er ook schaduwen op de wolken zijn? Terwijl je daar hoog boven de aarde vliegt, zie je alleen de blauwe lucht daarboven en onder je de schaduwen van de zon, die van de ene wolk naar de andere springen.

Vaak is er een onderbreking in de witte wattenmassa en vang je een glimp op van een witomlijste rivier of snelweg duizenden meters onder je. De grijze, blauwe en rode daken van een stad, of de contrasterende gele, groene en bruine akkers worden evenzoveel gekleurde ruitjes, zoals een kind ze met zijn kleurpotloden maakt.

Daar, hoog boven de wolken, krijg je

heel andere perspectieven. Ieder jaar worden er in de kerk duizenden jeugdige leiders en leidsters aangesteld (of afgezonderd) in de Aäronische priesterschap en de jonge vrouwen. Wie deze uitdrukking heeft bedacht moet wel van de Geest doordrongen zijn geweest, want aangesteld of „afgezonderd” worden, lijkt heel veel op boven de wolken vliegen. Wanneer jullie reeds in jullie jeugd leiders en leidsters worden, worden jullie eigenlijk afgezonderd van de rest van de wereld. Jullie moeten de zaken anders zien en op een ander niveau denken en doen.

Joseph Smith, een jongeman die gekozen werd om profeet en leider te worden van de herstelling van het evangelie, werd van de wereld „afgezonderd” op de leeftijd van een quorumpresident leraren toen hij bezocht werd door God de Vader, die zijn Geliefde Zoon, Jehova, voorstelde. De Heer verbood Joseph om lid van welke kerk dan ook te worden. De jonge Joseph kon nooit meer naar zijn vroegere levenswijze terugkeren. Er lag een nieuw levenspad voor hem. Een riskant pad, dat onbaatzuchtig dienstbetoon vergde, maar dat liefde en loyaliteit opleverde van de kant van hen die hij diende. Hij was voor eeuwig „afgezonderd” om leiding te geven. Vanaf dat moment had hij een nieuw en hoger perspectief van het leven en van zijn medemensen.

De oproep om te leiden vergt dat je je instelling verandert en geeft je daar tege-

lijkertijd de kans toe. Je leeftijdgenoten moeten voortaan als jouw geestelijke verantwoordelijkheid worden beschouwd. Activiteiten waar je eens aan deelnam, moeten nu door jou worden gepland en georganiseerd. Adviseurs en bisschappen zijn voortaan je medewerkers. Je hoort de bekendmakingen niet meer aan; je bent zelf de bekendmaker. Je bent aangesteld tot of „afgezonderd” voor een leidinggevende functie ten einde leidinggevende daden te stellen.

Waarschijnlijk wist je van tevoren niet dat je deze roeping zou krijgen. Ongetwijfeld houdt je jonge leeftijd in dat je nog niet veel ervaring hebt met het geven van leiding. Misschien heb je jezelf ook nooit als een leider gezien. Om echter te slagen bij de Heer en gelukkig te zijn met jezelf, moet je jezelf wel gaan zien als een doeltreffende, bewame en verantwoordelijke leider. Het Nieuwe Testament leert dat je geen nieuwe wijn in oude zakken kunt doen, of een niet gekrompen lap op een oud kledingstuk kunt zetten. Je moet groeien om aan je roeping te beantwoorden.

Laat de mythe los dat leiders niet gemaakt maar geboren worden. Er zijn hier twee goede voorbeelden van. Mozes bracht veertig jaar door aan het hof van Farao, gevolgd door nogeens veertig jaar in de wildernis. Hij wist niet dat de Heer bezig was hem voor te bereiden op een grote leidinggevende taak, en toen, na een voorbereiding van tachtig jaar, de oproep boven op de heilige berg kwam, reageerde een wanhopig angstige Mozes als volgt: „Wie ben ik, dat ik naar Farao zou gaan? . . . Zij zullen mij niet geloven en niet naar mij luisteren . . . ik ben geen man van het woord . . . want ik ben zwaar van mond en zwaar van tong.” (Zie Exodus 3:11; 4:1, 10.)

Ook Henoeh moest het beeld dat hij van zichzelf had veranderen. Mettertijd werd hij de machtige en geliefde profeet, wiens bediening dermate geïnspireerd was, dat zijn gehele volk volkomen één van gedachte werd. Hun onderlinge liefde was zelfs zo groot, dat de Heer hen als samenleving aan zijn boezem nam. Maar Henoeh was aanvankelijk niet de natuurlijke, populaire, dynamische leidersfiguur in zijn omgeving. Toen hij de goddelijke oproep ontving om zijn volk te gaan leiden, was hij in alle staten en vroeg hij de Heer: „Waarom heb ik genade gevonden in Uw ogen, terwijl ik slechts een jongen ben en alle mensen mij haten? Want ik ben zwaar van tong; waarom ben ik Uw dienstknecht?” (Zie Mozes 6:31.)

Tegen alle jeugdige leiders en leidsters die zich afvragen of de bisschop werkelijk geïnspireerd was toen hij je riep, of die zich voorstellen hoe een opdracht misschien door een lid van het quorum of de klas zal worden geweigerd, zeg ik: wees ervan verzekerd dat je geroepen bent als Gods partner en dat Hij je zal helpen. Hij moedigde Mozes aan door hem eraan te herinneren: „Wie heeft de mens een mond gegeven? . . . Ik zal met uw mond zijn en u leren, wat gij spreken moet.” (Exodus 4:11-12.) En Henoeh vatte moed toen de Heer hem beloofde: „Ga heen en doe gelijk Ik u geboden heb en niemand zal u doorsteken. Open uw mond, en hij zal gevuld worden, en Ik zal u woorden te spreken geven.” (Mozes 6:32.) Wat de Heer voor Mozes en Henoeh deed, zal Hij stellig ook voor jou doen.

Wanneer je geroepen, gesteund en aangesteld, ofwel „afgezonderd” wordt, zal de Heer je zegenen. Veel hangt echter af van je daden en beweegredenen. De Heer zal geen lek vat vullen. Er zijn leidingvaardigheden die geleerd kunnen en

moeten worden. Hoewel ze eenvoudig van opzet zijn, zullen ze een opvallende verbetering van je leiding betekenen wanneer je je die eigen maakt.

Om doeltreffend te presideren, zul je de volgende vaardigheden moeten leren:

Plannen

Ten uitvoer leggen

Effectieve gebruik maken van tijd

Totaalbeeld voor ogen hebben

Anderen erbij betrekken

Vergaderingen leiden

Uitwerking evalueren

Plannen

Je quorum- of klasleden zullen zelden hun eigen verwachtingen overtreffen. Die verwachtingen moeten dan ook duidelijk, bondig en toch flexibel zijn. Zoals de titel van een populair Amerikaans boek vertaald aangeeft: „Als je niet weet waar je heengaat, zul je waarschijnlijk ergens anders terecht komen.”

1. Wat zijn je oogmerken of priesterschapsdoelen?
2. Zijn ze redelijk en heilzaam?
3. Wat moet er gebeuren om die doelen te bereiken?
4. Over welke mensen, financiële middelen en hoeveel tijd beschik je?
5. Wanneer moet je ze bereikt hebben?
6. Van welke besprekingen moet je je bewust zijn?

Ten uitvoer leggen

Een plan is niet meer dan een vrome wens tenzij er daden op volgen. Verwacht altijd dat anderen hun taak zullen volbrengen; bel ze op en moedig ze aan hun verantwoordelijkheid na te komen.

1. Heb je een lijst gemaakt van de af te

werken punten en neem je dit vaak door?

2. Maak je onmiddellijk na een vergadering een lijstje van alles wat er moet worden gedaan om het besprokene te verwezenlijken?

3. Bel je in de loop van de week mensen op om hen te herinneren aan een geplande activiteit of opdracht?

Effectief gebruik maken van tijd

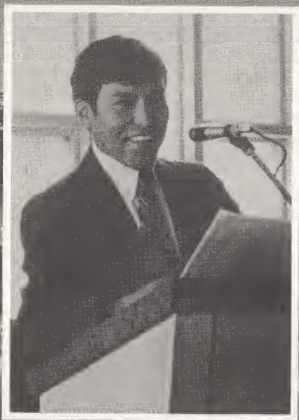
Gebrek aan tijd bestaat niet. Je hebt altijd tijd voor de activiteiten die je het belangrijkste acht. Leer te onderscheiden wat het belangrijkste is. Weet hoe je je tijd moet indelen. Iedereen beschikt over dezelfde 24 uur per etmaal van deze nooit meer te herwinnen schat.

1. Heb je prioriteiten gesteld?
2. Heb je activiteiten geëlimineerd die niet bijdragen aan het bereiken van je doelen?
3. Plan je je werk, werk je aan je plan en aan hetgeen je moet doen om het uit te voeren?
4. Sta je anderen toe bij het werk betrokken te raken door opdrachten uit te delen?

Het totaalbeeld voor ogen hebben

„O, nu begrijp ik het,” is de grote ontdekking die een eind maakt aan frustraties en ervoor zorgt dat je met zelfvertrouwen te werk gaat. Als je je quorum of klas ergens bij wilt betrekken, moet je die mogelijkheid vergroten door hen te laten begrijpen hoe hetgeen waar zij mee bezig zijn in een groter plan past. Geef hun inzicht in de waarde en volgorde van de betrokken activiteiten en het verband ervan met andere ideeën en doelen. Beperk het toekomstbeeld van het plan niet.

1. Ben je je bewust van het grotere

perspectief waar je bisschop en adviseurs over beschikken?

2. Leg je bij het geven van een opdracht uit waarom die opdracht belangrijk is en hoe die in het groeplan past?

Anderen erbij betrekken

Wil je slagen, dan moet je verantwoordelijkheid delegeren. Zorg ervoor een meer effectieve leider of leidster te zijn door opdrachten uit te delen. Hou bij je planning altijd rekening met de mensen die het plan uit gaan voeren. Ga er vanuit dat anderen zullen slagen en hun opdrachten na zullen komen. Geef allen in je groep de kans om bij te dragen en help hen te slagen. Ontwikkel sterke punten en stel anderen in de gelegenheid zich te ontwikkelen.

1. Hoe vaak stel je jezelf de vraag: „Is dit iets dat een ander lid van de klas of het quorum goed kan doen?”

2. Leg je bij het geven van een opdracht uit wat het doel, de waarde en de omvang ervan is, alsmede hoeveel tijd ermee gemoeid zal zijn?

3. Ben je soepel en let je op de resultaten, je bewust zijnde van het feit dat er misschien vele manieren zijn om een bepaalde opdracht uit te voeren?

4. Vraag je met gerichte vragen naar een tussentijdsrapport over de vorderingen?

5. Zorg je voor voldoende tijd aan het eind van de opdrachten, zodat er behoorlijk rapport kan worden uitgebracht?

Vergaderingen leiden

Je kunt niet tegelijkertijd vergaderen en werken, beperk dus je vergaderingen en zorg dat ze doeltreffend zijn. Plan elke vergadering, bedenk wat je wilt bereiken

en wat er in de vergadering moet worden gedaan om de verlangde resultaten tot stand te brengen. Iedere vergadering moet een doel en een eind hebben — en een effectief gebruik van de tussenliggende tijd.

1. Ben je goed georganiseerd en heb je een agenda?

2. Ben je zelfverzekerd en enthousiast bij het leiden van de vergadering?

3. Heet je bij de opening ook belangrijke aanwezigen welkom?

4. Worden de notulen voorgelezen zodat je herinnerd wordt aan plannen en opdrachten die een vorige keer werden geopperd of uitgedeeld?

5. Zorg je ervoor dat de aanwezigen zich prettig en gewaardeerd voelen?

6. Worden andermans gevoelens en opinies onderkend en benut?

7. Bedank je degenen die aan de vergadering hebben bijgedragen?

8. Gaat iedereen naar huis met een duidelijk inzicht van bedoelingen en verwachtingen?

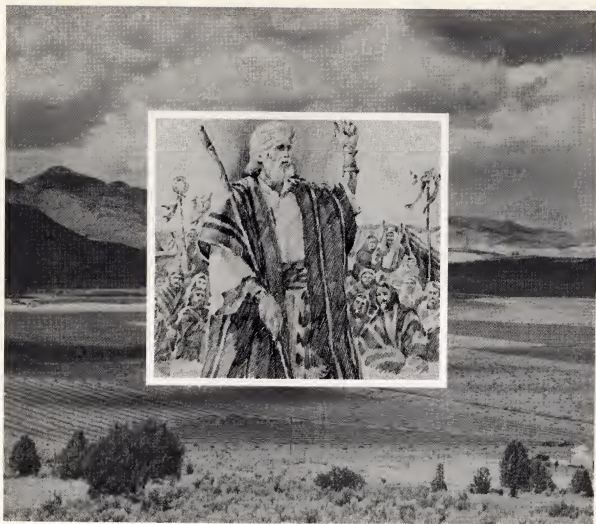
9. Gebruik je, wanneer het moment daar is om de tijd over te dragen aan de leerkracht of spreker, gepast enthousiasme, complimenten en eventueel humor om hem in te leiden?

10. Ben je een goede vertegenwoordig(st)er van de Heer en zijn kerk?

De uitwerking evalueren

Effectieve en bondige plannen maken het evalueren eenvoudig; je hoeft alleen maar na te gaan hoe goed je doelen verwezenlijkt werden. Nadat je geanalyseerd hebt wat er is bereikt, concentreer je je op de terreinen die niet acceptabel waren.

1. Waren je doelen wel realistisch en belangrijk?

2. Was je gelukkig met de gang van zaken en vond je de prestaties aanvaardbaar?

3. Wat zou je anders doen als je het over kon doen?

4. Wie zou je erbij halen om je te helpen?

Het eigen maken van deze leidingvaardigheden zal veel bijdragen aan je doeltreffendheid als leider of leidster. Maar om werkelijk te slagen moet je altijd voor ogen houden met wiens werk je bezig bent. Je doel is niet zo maar om bepaalde zaken voor elkaar te krijgen. Je staat in dienst van de Heer en van zijn kinderen, en om dat goed te doen, moet je leren van ze te houden.

Denk na over je roeping als leid(st)er. Denk na over de geweldige kans die je hiermee geboden wordt. Vermijd de houding van een zekere jongeman, die op een aanvraag voor een studiebeurs onder de rubriek kerkelijke opdrachten invulde: „De gebruikelijke kerkelijke functies.” Wanneer men optreedt in de naam van de Heer, bestaat er niet zoiets als de gebruikelijke kerkelijke functies.”

Met het opleggen van hun handen, heeft je bisschop je „afgezonderd”. Nu is het jouw beurt om je hoofd boven de wolken uit te steken en de wereld vanuit een hoger perspectief te bekijken. Naarmate je je roeping eer aandoet, heb jij, als leider, recht op de inspiratie van de Heer. □

WATER EN BROOD

Laird Roberts

Het was een van de eerste warme dagen van het vroegere voorjaar, en het heldere, warme zonlicht vulde de kapel met zijn heldere stralen. Het lentebriesje dat door de open ramen naar binnen kwam, bracht de geur van ongeziene bloesem met zich mee. Mijn grootouders en verschillende ooms en tantes zaten bij mijn ouders en de trots straalde van hen af. Ik zat samen met de andere diakenen op de eerste rij. Het was de eerste keer dat ik het avondmaal rond mocht dienen. Het avondmaalslied kwam tot een eind.

De bisschop knikte ons toe, waarna wij als één man opstonden en naderden tot de avondmaalstafel. Het witte kleed was zorgvuldig omgeslagen. Het gebed werd uitgesproken. Ik was mij als nooit tevoren bewust van de belangrijkheid van de woorden en de verordening. Met mijn familie en, naar mijn gevoel, de gehele gemeente die op mij lette, probeerde ik mij met de grootst mogelijke eerbied en waardigheid te bewegen. Er welde een enorm gevoel van trots in me op dat ik in staat was om het avondmaal rond te dienen. Het was een grote eer. Na afloop van de vergadering werd ik door zo goed als iedereen uit de wijk gefeliciteerd.

Er gingen verschillende maanden voorbij en in die tijd begon ik, samen met de andere leden van mijn quorum, een beetje te vergeten wat een grote eer het is om het priesterschap te dragen en het avondmaal rond te dienen. Wij vergaten ons er rekenschap van te geven wat de

verordening symboliseert. Het werd een routinehandeling. Iets wat we moesten doen. Een taak die wij opgedragen kregen omdat niemand anders het wilde doen.

Deze houding begon een bepaalde uitwerking te hebben op de manier waarop we onze taak uitvoerden. Er waren kleine verschillen. We kwamen weleens te laat in de avondmaalsvergadering. Zo nu en dan waren we niet helemaal gekleed zoals het hoorde. En we praatten onder de vergadering, niet hard en niet onder het avondmaal, maar toch zo dat het opgemerkt werd. Het waren kleine dingen, maar toch deden ze afbreuk aan de heiligheid van de verordening waar wij verantwoordelijk voor waren gesteld.

De bisschop verzocht onze adviseur om met ons te spreken. Wekenlang probeerde hij ons iedere zondagochtend de belangrijkheid duidelijk te maken van hetgeen waarmee wij bezig waren, van het priesterschap van God en van de verordening van het avondmaal. Hij vertelde ons over de zoons van Aäron, over Getsemane en Golgota. Hij was een wat oudere man en wij konden merken dat hij zelf ten zeerste geroerd werd door deze zaken. Daarna deden we dan een beetje meer ons best, maar na enkele zondagen was het weer het oude liedje.

Op zekere zondag werden we na afloop van onze priesterschapsklas staande gehouden door onze adviseur.

„Julie hoeven je vandaag niet om het

avondmaal te bekommeren," zei hij. „Er is overal al voor gezorgd.”

We waren verbaasd en een beetje nieuwsgierig, maar ook blij dat we eens een keertje niet op hoefden te draven, al was het maar voor één keer. We kwamen, zoals gewoonlijk, te laat de vergadering binnen — onder het openingslied, en gingen op een van de middelste rijen zitten. Op de diakenenbank zaten onze adviseur en de hogepriesters van de wijk, de oudste en meest gerespecteerde mannen in onze wijk. Allen bekleedden eervolle en leidinggevende functies, of hadden die bekleed. Toen het avondmaalslied was gezongen, stonden ze op en het gebed werd uitgesproken.

Uit hun hele houding was te merken dat zij grote eerbied voelden voor hetgeen waarmee zij bezig waren. Voor hen was het bepaald geen ondergeschikte taak. Zij waren gekleed in een donker

kostuum, een wit overhemd en droegen een stropdas. Maar het was méér dan de manier waarop zij gekleed waren of zelfs maar de manier waarop zij zich tijdens de verordening gedroegen. De gemeente was mulstill. Het avondmaal werd iets heiligs dat diep doorvoeld werd. Er was iets diepers, iets wat een veel grotere betekenis had. Er ging een bepaalde geest vanuit. Een gevoel dat niet verwoord kon worden.

De ramen van de kapel stonden die zondag open. Het was laat in het najaar en we konden de kruidige geur van de herfst ruiken. Ik kon een paar plekje blauwe lucht zien. De blaadjes vielen van de bomen. Ik voelde me verootmoedigd. Het avondmaal rondzien was niet een taak die niemand anders wilde uitvoeren. Het was een heilige taak die mij was toevertrouwd. Het was de allergrootste eer. □

B. H. ROBERTS

Na vijftig jaar: nog steeds getuige voor het Boek van Mormon

Truman G. Madsen

In de anderhalve eeuw sinds het Boek van Mormon vertaald werd, heeft het geen steun gehad die meer vruchtbaar, welsprekend of doelmatig is geweest, dan die van ouderling Brigham Henry Roberts. Voor meer dan vijftig jaar benaderde hij het boek uit minstens tien verschillende perspectieven en schreef hij over de 2.500 bladzijden met exegetische, literaire en historische analyses. Minstens een derde van zijn geschriften was in antwoord op bestaande of mogelijke kritiek op het Boek van Mormon. Gezien zijn achtergrond, is dat een van de stille wonderen uit de geschiedenis van de heiligen der laatste dagen.

B. H. Roberts werd in 1857 te Wolverhampton in Engeland geboren. Zijn ouders hadden geen vaste woonplaats of werkkring en het huwelijk leed al vlug schipbreuk. Zijn moeder, die tot de kerk werd bekeerd, emigreerde naar Utah toen haar zoon vijf jaar oud was en liet hem achter bij pleegouders. Toen hij tien was, kwam ook hij terecht in Utah en zwierf van het ene mijnkamp naar het andere. Tot ongeveer zijn vijftiende jaar kon hij niet lezen of schrijven. Zijn enige scholing bestond uit één jaar aan de University

of Deseret in Salt Lake City, die later de University of Utah werd.

En toch werd deze man de schrijver van het 3.4000 bladzijden tellende *Comprehensive History of the Church* (1930), de redacteur van de zevendelige „documentaire” *History of the Church* (1902-1932), en de schrijver van het driedelige *New Witness for God* (1909), dat hij zelf beschouwde als „de meest complete verhandeling over het Boek van Mormon die tot dusver uitgegeven is”. Terugblikkend noemde hij dit zijn „beste werk”. Daarnaast schreef hij meer dan vijftig essays, artikelen en pamfletten over het Boek van Mormon, en over de oorsprong, inhoud, betekenis, doel en macht ervan als heilig document.

In 1888, na twee zendingen te hebben vervuld in de zuidelijke staten van Amerika en één in Engeland, waar hij assistent-redacteur was van de *Millennial Star*, werd B. H. Roberts lid van de Eerste Raad der Zeventig. Vijfenvoertig jaar lang zag hij zichzelf als „een bijzondere getuige” om te onderwijzen, te schrijven, te reizen en te bepleiten. Het was zijn levenswerk de aanvallen van de geleerden en de sektarische extremisten het hoofd

te bieden. Het Boek van Mormon stond daarbij centraal. Het was zijn vurig verlangen de macht van Christus' liefde, die uit iedere regel van ieder hoofdstuk bleek, aan hen bekend te maken.

Ouderling Roberts' opvatting van het Boek van Mormon maakte hem tot een bijzonder krachtig pleiter. Hij zag duidelijk dat het boek een openbaring van het *wezen* van God is, maar wat nog belangrijker is, van het soort wegen dat God is. De christelijke wereld heeft herhaaldelijk gezegd dat Christus zoals God is. Maar vanaf de tweede eeuw hebben geloofsbelijdenissen officieel ontkend dat God zoals Christus is. Volgens hun tradities is God „volstrekt verschillend” — onstoffelijk, absoluut alles te boven gaand en oneindig verschillend van de mens. B. H. Roberts zag echter dat het Boek van Mormon de Bijbel verduidelijkt. Hij schreef: „Het terrein moest worden gezuiverd van de theologische rommel die zich door de eeuwen heen had opgehoopt, opdat de levende rotsen tevoorschijn mochten komen waarop God zijn kerk daadwerkelijk kon grondvesten.” (Aprilconferentie 1923.)

Andere, onontbeerlijke, verhelderende leerstellingen uit het Boek van Mormon die hij koesterde, waren:

1. De verzoening van Christus als eeuwige noodzaak, waardoor gerechtigheid en barmhartigheid elkaar in alle eeuwigheid in evenwicht houden. Dit in tegenstelling tot het sektarische denkkeel van de noodlottige val en volslagen verdorvenheid van de mensen — hetgeen, eigenaardig genoeg, gelijktijdig wordt aangetroffen met de sektarische „leer van de uiteindelijke verzoening” — inhoudende dat alle mensen, hoewel onwaardig, tenslotte behouden zullen worden.

2. 's Mensen goddelijke doel in dit leven: een vreugde die alle hoogten en diepten omvat — in tegenstelling tot de opvatting dat het sterfelijk bestaan een straf is en het lichaam een gevangenis waarvan men bevrijd moet worden.

3. De leerstelling van vrijheid — „Ziet, gij zijt vrij” (Helaman 14:30) — in tegenstelling tot de leer der voorbeschikking.

4. Een persoonlijke verstandhouding met Jezus Christus — in tegenstelling tot de opvatting dat „een god die begrepen wordt geen God zou zijn”.

Een van de „persoonlijke schatten” van B. H. Roberts in het Boek van Mormon, was zijn staving van voorgaande bedelingen, waarbij zij alle tot één groots en kolossaal geheel worden verbonden. Hij hield van de draagwijdte van het woord „comprehensive” — allesomvattend. Daar bedoelde hij samenhang en majesteit mee, „de eenheid van alle waarheid” van al Gods bedoelingen met betrekking tot de mens en het heelal.

In deze geest profeteerde ouderling Roberts vier opmerkelijke, hoopgevende dingen aangaande het Boek van Mormon:

1. Dat het „de wereld in nog ongeborn tijdperken zou vastpinnen op normen voor filosofische gedachten en ethisch optreden.” (Aprilconferentie 1911.)

2. Dat het op zekere dag ook de geleerden zal aanspreken. Wanneer de mensen „ophouden hun neus op te halen voor de menselijke elementen die het bevat,” zei hij, „en bereid zijn zich nogeens te buigen over zijn leer met betrekking tot het geweldige thema van zaligmaking door middel van de verzoening van de Christus, zullen zij inderdaad wijsheid en filosofie en waarheid in de leerstellingen ervan kunnen vinden.” [1]

3. Dat het „iedere toetsing zou

Ouderling Brigham H. Roberts met enige zendelingen in 1924, terwijl hij het Zendingsgebied Oostelijke Staten presideerde.

doorstaan, en dat hoe grondiger het wordt onderzocht, hoe groter zijn uiteindelijke zegepraal zal zijn." [2]

4. „Dat is „zo lang als de waarheid ervan niet wordt geaccepteerd, een raadsel voor de wereld zal blijken, met recht een letterkundige sfinx, die de geleerden uitdaagt om te onderzoeken en te speculeren. Maar voor hen die bereid zijn het in alle eenvoud des geloofs te aanvaarden voor wat het is, een openbaring van God, zal het een geestelijke troost zijn en door zijn duidelijkheid en waarheid mensen nader tot God brengen." [3]

In de *Millennial Star*, de *Contributor* en de *Improvement Era*, tijdschriften waarvan hij vele jaren lang redacteur was, behandelde ouderling Roberts vragen over,

bijvoorbeeld, de manier waarop de vertaling van het Boek van Mormon tot stand was gekomen, de passages uit Jesaja in het Boek van Mormon, en de taalkundige overeenkomsten tussen het Boek van Mormon en de King-Jamesvertaling van de Bijbel.

In de jaren sinds zijn dood in 1933, zijn veel van de contratheorieën die hij het hoofd bood eenvoudig verdwenen of weerlegd. De laatste tijd, echter, hebben inspanningen van tegenstanders van de kerk om het Boek van Mormon te degraderen tot de geestesschepping van Joseph Smith, een nieuwe wending genomen.

Er wordt beweerd (in een aantal antikerkelijke publikaties) dat B. H. Roberts

tegen het eind van zijn leven onoverkomelijke moeilijkheden in het Boek van Mormon aantrof, waardoor zelfs hij er niet meer in geloofde.

Deze misvatting vindt zijn oorsprong in een belangwekkende studie die hij in 1922 volgens opdracht aanving en beschreef als „verschrikkelijk” — een compilatie van gegevens met betrekking tot diverse taalkundige problemen die naar voren waren gebracht door een zekere mijnheer Couch uit Washington D.C. [4] Na met ouderling James E. Talmage en later met ouderling Richard L. Lyman te hebben overlegd, verzamelde hij, volgens opdracht, materiaal onder de drie volgende rubrieken: (1) problemen in verband met taal en anachronismen; (2) pogingen om het Boek van Mormon te verklaren uit het oogpunt van Joseph Smiths omgeving of fantasierijke geest, of beide; en (3) een vergelijking tussen bepaalde gedeelten uit een manuscript van Ethan Smith getiteld *View of the Hebrews* en het Boek van Mormon.

Uit deze studie ontstond een lange, driedelige verhandeling: het eerste deel, dat 140 bladzijden telt, is getiteld „Problemen in verband met het Boek van Mormon”; het 258 bladzijden tellende tweede deel is getiteld „Een studie van het Boek van Mormon”; het 18 bladzijden tellende derde deel, dat eenvoudig „Een parallel” heet.

De omstandigheden rond deze onderneming worden het beste met zijn eigen woorden uitgedrukt. Precies tien jaar na dit onderzoek, op 14 maart 1932 (één jaar en twee maanden voor zijn dood), schreef ouderling Roberts het volgende aan zijn voormalige secretaresse in het Zendingsgebied Oostelijke Staten, Elizabeth Schofield, die navraag bij hem had gedaan aangaande de theorieën van vóór

het Boek van Mormon over de oorsprong van de Indianen. Ouderling Roberts schreef:

„Ik stuur je hierbij een inleidend hoofdstuk van een getypt werk van mijn hand, getiteld 'Een studie van het Boek van Mormon'. Het omvat in totaal 435 getypte bladzijden en is ontstaan uit een onderzoek dat ik verrichtte alvorens (in mei 1922) de leiding op mij te nemen van het Zendingsgebied Oostelijke Staten. Ik had het geschreven met de bedoeling het Eerste Presidium en aan de Twaalven en te presenteren, niet om te publiceren, maar ik stelde het uit tot ik weer thuis zou zijn. Het is er echter nog steeds niet van gekomen.”

Vanuit New York, waar hij zendingspresident was, had ouderling Roberts het gehele 435 bladzijden tellende werk op 5 maart 1931 naar president Heber J. Grant gestuurd. In een begeleidende brief schreef hij:

„Bij het schrijven van dit rapport aan u over deze studie, ben ik van een onbevooroordeeld standpunt uitgegaan en heb de feiten over het Boek van Mormon onderzocht wat betreft de oorsprong en het auteurschap ervan. Laat mij eens voor al duidelijk maken, ten einde herhaaldelijke verklaringen te voorkomen, dat hetgeen hier wordt uiteengezet niet mijn persoonlijke gevolgtrekkingen vertegenwoordigt. Het rapport dat ik hiermee overleg is precies wat het beweert te zijn, namelijk: een 'studie van de oorsprong van het Boek van Mormon', ter informatie van hen die alles over het voor en tegen ervan behoren te weten, zowel hetgeen er tegenin gebracht is geweest, als hetgeen er tegenin zou kunnen worden gebracht. Ik ga er vanuit dat ons geloof in het Boek van Mormon onwankelbaar is en wij dus zonder vrees alles wat ertegen

kan worden gezegd onder ogen kunnen zien."

Kortom, B. H. Roberts rechtvaardigde zijn werk en zijn verlangen om het te presenteren op grond van het feit dat „het van uitermate groot belang zou kunnen zijn, daar het datgene vertegenwoordigt dat door de een of andere tegenstander kan worden gebruikt als kritiek op het Boek van Mormon."

Zijn studie is gebruikt en misbruikt. Fawn M. Brodie, [5] Thomas O'Dea, [6] en de anti-mormoonse pers hebben gedeelten uit B. H. Roberts' werk gepubliceerd en ze begroet als onweerlegbare erkenningen dat het Boek van Mormon een produkt was van de „tamelijk naïeve" geest van Joseph Smith. [7]

De critici hebben zorgvuldig vermeden melding te maken van ouderling Roberts' machtige inspanningen om het Boek van Mormon te verdedigen na zijn uit 1922 daterende studie. Zoals ouderling Roberts zelf zei over eerdere inspanningen: „Dit zal hen wel verzekeren van roem vanwege hun vernuft, maar hoe staat het met hun waarheidsliefde?"

Een onderzoek van B. H. Roberts' activiteiten in verband met het Boek van Mormon, zowel openbaar als privé, vanaf 1922, toen zijn „problemen"-studie voltooid was, tot aan zijn dood op 27 mei 1933, onthult dat hij iedere dag van 1922 tot 1933 bezig was met het voorbereiden, schrijven, presenteren en publiceren van materiaal over het Boek van Mormon. Hij hield honderden preken en schreef tientallen artikelen en verhandelingen. In diezelfde tien jaar liet hij veel van zijn boeken opnieuw drukken, met inbegrip van bijkomende delen die verband hielden met het Boek van Mormon; zijn serie *New Witness* (1927), [8] zijn *Comprehensive History of the Church* (1930), en zijn niet-

gepubliceerde manuscript „The Truth, the Way, and the Life" (1931). Daarnaast heeft een grote menigte getuigen, waaronder een driehonderdtal van zijn full-time zendelingen en andere vertrouwelingen, brieven en dagboekfragmenten achtergelaten van zijn gesprekken, gebeden en getuigenissen aangaande het boek.[9]

Laten wij nu onze aandacht schenken aan een beschouwing van hetgeen ouderling Roberts in zijn studie van 1922 heeft behandeld. In de eerste 58 bladzijden legt hij zich toe op taalkundige problemen. De kwestie is hoe de grote taalkundige variaties onder de inheemse stammen van Noord- en Zuid-Amerika kunnen worden verklaard binnen de beperkingen van de chronologie van het Boek van Mormon. Vervolgens behandelt hij een aantal van de schijnbare ongerijmdheden in het Boek van Mormon: de vermelding van paarden, ezels, ossen, schapen, varkens, ijzer en staal (37 bladzijden). Daarna wendt hij zich tot de oorsprong van de inheemse stammen en hun cultuur (48 bladzijden).

In het tweede deel van zijn studie, dat ongeveer 170 bladzijden telt, stelt ouderling Roberts de vraag aan de orde over „de literatuur die Joseph Smith ter beschikking stond als voorbeeld voor het Boek van Mormon", en of Joseph Smith over voldoende fantasie beschikte om het Boek van Mormon voort te brengen uitgaande van de algemeen bekende volksoverleveringen van zijn tijd. Hier rekent hij ook af met factoren in Ethan Smiths boek *View of the Hebrews*, waaronder „verschillende" parallellen tussen dit werk en het Boek van Mormon.

Ten einde hetgeen te bundelen wat volgens hem potentiële argumenten tegen het Boek van Mormon zouden kunnen zijn, legt ouderling Roberts vier on-

President Heber J. Grant presideerde een bijzondere vergadering die op 23 september 1923 gehouden werd in het heilige bos te Palmyra (New York). Op de foto staan (tweede van links naar rechts) ouderling Joseph Fielding Smith (die president van de kerk zou zijn van 1970 tot 1972), ouderling Rudger Clawson, president Grant, zuster Augusta W. Grant, ouderling James E. Talmage en ouderling Brigham H. Roberts.

derstellingen in de mond van „een mogelijke toekomstige tegenstander van het Boek van Mormon”. Laten wij ze noemen en erop wijzen hoe zij door het onderzoek van geleerden zijn ontzenuwd.

1. *Taal*. Het denkbeeld dat alle talen in Noord- en Zuid-Amerika hun oorsprong in één moedertaal vinden is door de archeologie en anthropologie van deze tijd uitgeschakeld. Het Boek van Mormon zelf verbiedt deze onderstelling zelfs. Er wordt in het boek geen melding gemaakt van een bevolking die zich over het gehele conti-

nent verbreidt en evenmin van het feit dat de verschillende volkeren van dit werelddeel een gemeenschappelijke afstamming zouden hebben, zoals zelfs sommige heiligen der laatste dagen hebben beweerd. (Integendeel, zie 2 Nephi 10:21.) Het beschreven volk breidde zich soms uit en nam dan weer af, zodanig zelfs dat het zo goed als uitstierf, maar waar getal- len genoemd worden, duiden ze toch maar op betrekkelijke geringe aantallen mensen. B. H. Roberts zelf vermoedde dat de drie groepen wier geschiedenis in

het Boek van Mormon is geboekstaafd (de Jaredieten; Mulekieten en Nephieten), niet alle overblijfselen van Amerikaanse beschavingen — en talen — op het westelijk halfrond verklaren. Zijn studie neemt de mogelijkheid in overweging dat de Nephieten en het volk van Mulek „een veel beperkter gebied van het Amerikaanse continent bewoonden dan tot nog toe werd vermoed”.

2. *De onderstelling van „algemene bekendheid”; literatuur die Joseph Smith ter beschikking stond.* Mevrouw Brodie en de heer O’Dea komen tot de slotsom dat Joseph Smith zijn omgeving in de staat New York „uitmelkte”, wat het Boek van Mormon tot gevolg had. O’Dea biedt geen mogelijke aanleidingen tot het schrijven van het boek, maar schrijft het toe aan „gezond verstand”.

Brodie stelt alleen maar categorisch, zonder stavende argumenten, dat volgens haar de overeenkomsten met Ethan Smiths boek zo opvallend zijn, dat toeval uitgesloten is.

Zoals alles wat ernstig onderzocht wordt, kan het Boek van Mormon niet worden getoetst aan één enkele context; het moet met vele verleken worden. Zulke toetsen hebben plaatsgevonden en er komt een eenstemmigheid tevoorschijn onder onderzoekers van het Boek van Mormon met betrekking tot de kenmerkende trekken van de culturen die het Boek van Mormon beweert te vertegenwoordigen. Richard L. Bushman heeft bijvoorbeeld aangetoond (in *BYU Studies*, najaar 1976), dat het Boek van Mormon geen overeenkomst vertoont met de gangbare opvattingen in het westen van de staat New York in de negentiende eeuw. Een aantal onderzoekers heeft, daarentegen, aangetoond, dat het Boek van Mormon wel overeenkomst vertoont

met de cultuurpatronen van het Midden-Oosten en Mesoamerika. Hugh Nibley van de Brigham Young University, heeft honderden van dergelijke patronen nagespoord in de context van het Midden-Oosten — de wereld van de Jaredieten en Lehi in de wildernis. De toets wordt stringenter wanneer wij slechts bepaalde bijzonderheden beschouwen die niemand in de negentiende eeuw bekend waren, laat staan Joseph Smith — bijvoorbeeld dat de naam Alma een jongensnaam was in het voorchristelijke Midden-Oosten. [10]

De slotsom? Dat de cultuur waar het verhaal in het Boek van Mormon de meeste overeenkomsten mee vertoont waarschijnlijk aan de basis van het verhaal ligt. En er bestaan voldoende opmerkelijke overeenkomsten tussen het Boek van Mormon en de culturen die het weerert te vertegenwoordigen, om toeval uit te sluiten. Er zijn minstens 150 cultuurpatronen in Mesoamerika die anthropologen en archeologen sindsdien ook hebben aangetroffen in het Boek van Mormon en waar Joseph Smith geen weet van kon hebben gehad.

3. *Creatieve fantasie.* Sommige critici hebben erop gewezen dat het taalgebruik van Joseph Smith door het hele boek heen kan worden gevolgd, en dat derhalve ook het hele boek, in plaats van slechts de gebruikte woorden, aan zijn brein moet zijn ontsproten. Deze redenering lijkt echter schipbreuk op de logica. Dat de profeet het boek heeft vertaald met gebruik van zijn eigen woorden is een uitgemakte zaak die geen moment is bestreden. Wat echter moet worden aange-toond, is dat Joseph Smith de enige auteur van het Boek van Mormon is, dat hij het *verzonnen* heeft. En daar is nog nooit iemand in geslaagd. Het is trouwens

moelijk voor te stellen hoe voldoende gegevens vanuit zijn omgeving en uit het boekstaafde produkt van zijn eigen gezin dit ooit afdoende zouden kunnen bewijzen.

Zij die volhouden dat Joseph Smith het boek verzonnen heeft, moeten nu een nieuwe aanpak gebruiken. Naarmate dat de ingewikkeldheid van het Boek van Mormon duidelijker is gebleken, hebben zij de profeet literaire vaardigheden moeten toeschrijven die hij niet bezat. Op die manier kunnen zij redeneren dat de aspecten van het boek waar zij geen raad mee weten, het produkt zijn van genialiteit in plaats van Joseph Smiths eigen verhaal aan te nemen.

Intussen hebben nieuwe instrumenten en nieuw onderzoek op de hele taalkwestie een nieuw licht geworpen. Ten eerste heeft onderzoek naar literaire stijlen, die nu systematisch te analyseren zijn met behulp van computers, bevestigd dat het Boek van Mormon inderdaad vele verschillende literaire stijlen vertoont.

Bovendien tonen recente onderzoeken aan dat de middengedeelten, met inbegrip van de historische verslagen, het 1-2-3, 3-2-1 stijfiguur, chiasma geheten, bevatten, hetgeen kenmerkend is voor veel van de dichterlijke profeten uit het Oude Testament. [11] Geplaatst tegenover deze en een groot aantal dergelijke onderzoeken, zijn een aantal bijbelgeleerden ertoe overgegaan te zeggen dat Joseph Smith blijkbaar niet alleen bedreven was in het Hebreeuws, maar ook in het gebruik van de stijlfiguren van die taal. [12] Dat is niet aanvaardbaar. Joseph Smith is zich pas met het Hebreeuws bezig gaan houden vijf jaar na de publikatie van het Boek van Mormon. Bovendien werd de aanwezigheid van chiasma in het Boek van Mormon pas re-

centelijk onderkend. B. H. Roberts noch Joseph Smith waren zich ervan bewust.

4. *Parallellen met het werk van Ethan Smith.* Zijn er inderdaad „opvallende parallellen” tussen het Boek van Mormon en Ethan Smiths in 1823 geschreven boek, *View of the Hebrews*, een gefingeerd verhaal over de Israëlieten van de tien verloren stammen, die na de verwoesting van Jeruzalem naar Amerika trokken? Ouderling Roberts bevestigde tegenover zijn zendelingen dat eventuele parallellen abstract en zelfs leeg zijn. De beweerde Hebreeuwse achtergronden daargelaten, komen er slechts twee bepaalde parallellen voor: Ethan Smith haalt Jesaja uitvoerig aan en spreekt ook over de Urim en Thummim. Tekstanalyses wijzen op onafhankelijke bronnen van de twee boeken. Onlangs is bovendien gebleken dat Joseph Smiths afwijkende lezingen van Jesaja vaak op nagenoeg dezelfde manier afwijken van de King-Jamesvertaling als die van de Dodezeerollen, die uit 150 v. Chr. dateren.

In 1843 sprak Joseph Smith terloops over Ethan Smith als voorbeeld van een schrijver die het verband tussen de oude en de nieuwe wereld serieus nam. Ethan Smith beweerde echter dat de Indianen van de verloren stammen afstamden. Dit is *niet* wat het Boek van Mormon beweert. Zoals B. H. Roberts in 1932 schreef: „Vroege experts op het gebied van Indiaanse overblijfselen schreven de Indianen een Hebreeuwse oorsprong toe, door te beweren dat ze afstammelingen waren van de *verloren stammen*, maar zoals u zich zult herinneren, is dat *niet* het standpunt van het Boek van Mormon. Hoewel hun een Hebreeuwse afkomst wordt toegeschreven, wordt nergens beweerd dat zij de verloren stammen zijn. Integendeel, er wordt gezegd dat zij

In september 1923 werd er een conferentie van het Zendingsgebied Oostelijke Staten gehouden op de boerderij van Joseph Smith sr. in de buurt van Palmyra (New York), om de honderdste gedenkdag te vieren van het verschijnen van de engel Moroni aan Joseph Smith jr. De leiding van de conferentie en de planning van de viering lagen bij de zendingspresident, ouderling B. H. Roberts. Op deze foto, met de ceremonie van het vlaghijsen, zien we ouderling Roberts middenvoor, terwijl hij over zijn schouder naar de camera kijkt. In een van zijn toespraken vertelde ouderling B. H. Roberts van het bezoek dat hij in 1884 aan David Whitmer had gebracht. Hij haalde de uitspraak van broeder Whitmer aan: „Als het Boek van Mormon niet waar is, dat bestaat er geen waarheid.“

hoofdzakelijk voortkomen uit de stammen van Efraïm en Manasse, en zeer ten dele uit de stam van Juda, ten gevolge van de komst van het volk van Mulek, die uit Jeruzalem wegtrok nadat het gezin van Zedekia uiteen was geslagen, waarvan u het relaas kunt lezen in het *Boek van Mormon*." [13]

Even voor zijn dood in 1933, ontving ouderling Roberts op zijn kantoor bezoek van een levenslange vriend, Jack Christensen, die een herdruk van Ethan Smiths boek op zijn bureau legde. In de loop van hun gesprek bracht B. H. Roberts zijn studie van het Boek van Mormon te berde, waarna hij broeder Christensen zijn weloverwogen oordeel kenbaar maakte: „Ethan Smith heeft geen enkele rol gespeeld bij de toestand-koming van het Boek van Mormon. Aanvaard Joseph Smith en alle Heilige Schriften.” Broeder Christensen schreef later: „Ik ben van mijn leven nog nooit zo sterk van iets doordrongen geweest.” [14] B. H. Roberts overleed drie weken later.

De vierde van de drie getuigen

Tijdens de aanvankelijke hitte van het aan de kaak stellen van de heiligen der laatste dagen werd er beweerd dat de drie getuigen van het Boek van Mormon „hun getuigenis later verloochenden”. Die belachelijke bewering komt nog steeds in sommige encyclopedieën voor, maar nauwgezet en grondig onderzoek toont het tegendeel aan. [15] Dit geldt ook in het geval van B. H. Roberts. Voor hen die ouderling Roberts' levenslange inspanning ter ondersteuning van het Boek van Mormon willen reduceren tot een uiteindelijk standpunt van ontgoocheling of verwerping, is de wens de vader van de gedachte geworden. Zij heb-

ben daarvoor echter de verkeerde man gekozen. Ondanks alle contratheorieën was hij er tot zijn dood toe van overtuigd dat het boek een openbaring van God was.

Het was Roberts' vreugde, maar ook zijn opgaaf, om de godsdienstijveraars van zijn tijd de hoop op een mogelijkheid bij te brengen — weinigen waren rijp voor de werkelijkheid ervan — van andere achtenswaardige geschriften die licht werpen op het leven en de bediening van Christus en die de vensters openen van een tot nog toe gesloten en radicaal verkeerd begrepen canon, de Bijbel. Van daar zijn lievelingsterm voor het Boek van Mormon, en in het bijzonder voor 3 Nephi: „een vijfde evangelie.” Wat is het officiële joden- en christendom aarzelend geweest — en nu nog — om de bewering van nieuwe schriftuur in overweging te nemen. Maar hoe moeilijk wordt het voor hen om deze houding te handhaven in het licht van recente ontdekkingen van manuscripten die aan hun eigen toetsen voldoen en die begonnen, net zoals Joseph Smith had voorgezegd, aan het eind van de negentiende eeuw. Gelukkig zijn de geschriften van de volkeren van het Midden-Oosten sindsdien met een geweldig effect tevoorschijn gekomen. [16] De geschiedkundige geloofsbrieven ervan zijn gelijk aan — en in sommige gevallen zelfs beter dan — die met betrekking tot een aantal boeken uit de Bijbel. Zij hebben dan ook een verandering van perspectief teweeggebracht die ouderling Roberts en zijn medewerkers nagenoeg tevergeefs hebben nagestreefd.

Tot aan zijn laatste snik was ouderling B. H. Roberts een trouwe getuige van de meest grootse van alle nieuwe getuigen: het Boek van Mormon. In zijn persoonlijk aantekenboekje schreef hij met rode inkt

de uitspraak van Joseph Smith dat „een mens dichter bij God zou komen door zich te houden aan de leringen van het Boek van Mormon dan door die van welk ander boek ook”. Dat geloofde hij. Daar getuigde hij van. Dat probeerde hij na te leven.

□

Verwijzingen

[1] B. H. Roberts, „The Translation of the Boek van Mormon”, *Improvement Era*, Salt Lake City, 1906.

[2] Zie *Defender of the Faith, The B. H. Roberts Story* van Truman G. Madsen (Salt Lake City: Bookcraft, 1980).

[3] B. H. Roberts, *New Witnesses for God*, (Salt Lake City: Deseret News, 1909).

[4] De heer Couch had de brief geschreven die ouderling Roberts via ouderling James E. Talmage ontving. Dit was eind 1921.

[5] Fawn M. Brodie, *No Man Knows My History* (New York: Alfred Knopf, 1957), bl. 47.

[6] Thomas F. O’Dea, *The Mormons* (Chicago: University of Chicago Press, 1957), blz. 24.

[7] Wesley P. Walters, *The Journal of Pastoral Practice* 1, no. 2 (zomer 1977), blz. 121-137.

[8] In 1927 schreef ouderling Roberts aan zijn dochter, Georgia, dat het „een grote inspanning” voor hem was geweest om zijn serie *New Witness* opnieuw uit te geven en in sommige gevallen ook aan te vullen. Een vergelijking van zijn vroegere uitgaven met deze latere brengt weinig veranderingen aan het licht. De inspanning betrof het proeflezen. Eén verandering bracht grotere aandacht voor het titelblad van het Boek van Mormon als openbaring met zich mee en niet als toevoeging van een uitgever. „Het Boek van Mormon is het enige boek ter wereld,” zei hij tegen zijn zendelingen, „waarvan het titelblad door God is geschreven”.

[9] Ouderling Roberts’ zendelingen hebben al meer dan een halve eeuw lang jaarlijks een reünie gehouden. Meer dan vijftig van hen hebben gereageerd op verzoeken om anecdoten. Het zijn individualistische maar eensluitende verhalen over Roberts’ getuigenis en voorspraak van het Boek van Mormon

Veel ervan hebben betrekking op Roberts’ getuigenis van het Boek van Mormon.

[10] Er is vaak gedacht dat *Alma* een Latijnse en misschien vrouwelijke naam was. Het fragment van de Dode Zeerollen waarop de naam voorkomt als een mannelijke naam, *udrf*, is te zien in het museum van de Hebreeuwse universiteit in Jeruzalem.

[11] Zie „Een boek dat u kunt respecteren” van John W. Welch, *De Ster* van januari 1984, blz. 13.

[12] W.D. Davies, bijvoorbeeld, een christelijke autoriteit op het gebied van het normatieve judaïsme, stelt belang in het feit dat Joseph Smith Hebreuws studeerde onder Joshua Deitas en speculeert dat dit verband houdt met het Boek van Mormon.

[13] B. H. Roberts in een brief gericht aan Elizabeth Schofield, gedateerd 15 maart 1932.

[14] Uit een interview met Jack Christensen op 25 april 1979.

[15] Ouderling Roberts behandelt de drie getuigen in zijn serie *New Witness*. Richard L. Anderson (Brigham Young University) heeft nog veel meer materiaal verzameld om aan te tonen dat beweringen als zouden de getuigen hun getuigenis verloochend hebben, niet op waarheid berusten; zie *Investigation of the Book of Mormon Witnesses* (Salt Lake City: Deseret Book Co., 1981).

[16] Joseph Smith zelf verwachtte de bespotting van de wereld wat betreft het Boek van Mormon en werd getroost door de belofte: „Joseph, Ik zal de aarde dwingen ervan te getuigen.” (*Young Woman’s Journal*, deel 11, 1900, blz. 168.) De opeenstapeling van materiaal dat volgens sommige bij de bijbelse canon zou moeten worden gevoegd, heeft niet alleen betrekking op gedeelten van de Dode-zeerollen en de Nag Hammadi (Jeruzalem) bibliotheek, die in de jaren veertig van deze eeuw werden ontdekt, maar ook op de voortdurende ontdekkingen van vele documenten die zo vroeg als de eerste eeuw vóór Christus kunnen worden gedateerd en tot aan de derde eeuw na Christus, en die ons soms zwakke, maar soms ook authentieke blikken vergunnen op overtuigingen die algemeen gangbaar waren in dat tijdperk, alsmede op het leven en de levensomstandigheden van Joseph Smith.

„Moeten we ècht?”

Een andere kijk op de GEZINSAVOND

Glenn I. Latham

Het was een typische maandag. Ik had een moeilijke dag gehad op mijn werk en thuisgekomen ontdekte ik dat het de rest van het gezin niet veel beter was gevaren. Ondanks alles besloot ik de gezinsavond toch door te laten gaan.

Na een kalme maaltijd verhuisden we naar de zitkamer. Te oordelen naar de uitdrukkingen op het gezicht van de kinderen, zou iemand hebben kunnen denken dat ze voor een vuurpeloton werden geleid. Onverschrokken lachte ik hen toe en stak van wal. Ons gesprek ging die avond over persoonlijke en gezinsbegrotingen. Ik maakte gebruik van echt geld en een tamelijk boeiende presentatie, waardoor de spanning verdween en iedereen er zelfs in slaagde wakker te blijven! Tegen de tijd dat de bespreking afgelopen was, was de sfeer in huis aanzienlijk verbeterd. Dat is het soort vruchten dat door de gezinsavond wordt afgeworpen.

Ons gezin was toen een stuk jonger dan nu en onze gezinsavonden werden gekenmerkt door een grote verscheidenheid aan gevoelens, van weerstand tot lijdzame aanvaarding en — een enkele keer — werkelijke belangstelling. Bij mijn

planning van de gezinsavond kreeg ik altijd commentaar zoals „Moeten we vanavond ècht gezinsavond houden, pap? Het is altijd zo saai!”

„Pap, mag ik vanavond de gezinsavond overslaan? Ik heb zo verschrikkelijk veel huiswerk.”

„Laten we even voortmaken, pap. Ik heb duizend en een *belangrijke* dingen te doen.”

Een enkele keer kreeg ik achteraf van de kinderen te horen: „Dat was een fijne les, pap,” of „We hebben een leuke avond gehad”. Ik maakte me echter zorgen over de zeldzaamheid van zulke opmerkingen. Ik begon me zelfs af te vragen of de gezinsavond misschien meer negatieve dan positieve gevolgen had. Om het succes van het programma te peilen, besloot ik op een maandagavond een enquête onder de kinderen te houden. „Vertel me eens wat jullie het *fijnste* vinden van de gezinsavond,” vroeg ik.

Hun antwoorden verbaasden me. Een van hen zei: „Ik vind het altijd heel fijn als we over het evangelie praten, want ik leer er zoveel meer van dan op de zondagschool.”

Een ander zei: „We hebben samen zulke heerlijke avonden gehad wanneer er leuke activiteiten waren, zoals onze picknicks in de canyon.” Nog anderen herinnerden zich vooral de keer dat we dingen hadden opgeschreven die we fijn vonden van elkaar. En natuurlijk was er ook een die de traktaties het fijnste vond.

Verbaasd over deze uitstorting van positieve reacties, ging ik door: „Is er misschien nog iets anders wat jullie als echt kermerkend voor de gezinsavond zien?”

Weer kreeg ik positieve antwoorden:

„Je lessen zijn altijd prima, pap.”

„De gezinsavond heeft vaak een bedorven dag gered en ervoor gezorgd dat we toch nog met een fijn gevoel naar bed gingen.”

Tenslotte, na nog verdere navraag, zei mijn oudste dochter terloops: „Tja, soms mopperen we een beetje over de gezinsavond.”

„Soms,” dacht ik. „Een béétje!” Dat waren de enige keren die ik me herinnerde. „Wat is er gebeurd?” vroeg ik mezelf. „Hoe heb ik al die positieve dingen mis kunnen lopen?”

Sindsdien heb ik de dynamica van de wisselwerking in het gezin bestudeerd en ben tot de slotsom gekomen dat de gezinsavond een van de geweldigste hulpmiddelen is die de Heer ouders ooit heeft gegeven om hen te helpen hun kinderen in gerechtigheid groot te brengen en de onderlinge band te verstevigen. Ik geef u zes bijzonder goede redenen voor het handhaven van een krachtig gezinsavondprogramma in onze gezinnen:

Bij de gezinsavond wordt de vader gezien als de centrale gezagsdrager in het gezin

Mijn kinderen zien mij minstens één keer in de week in mijn rol als hoofd van het gezin. Bij die gelegenheid ben ik iets anders dan een wandelende portemonnee, de begunstiger, de verbieder of degeen die voor brood op de plank zorgt. Ik ben de centrale, leidinggevende figuur, hun vader, die zijn patriarchale plicht vervult.

Het belang van het vestigen van dit beeld bij het gezin wordt in wetenschappelijke literatuur bevestigd, waar de tragi-

sche gevolgen van de afwezigheid ervan op aangrijpende manier gedocumenteerd zijn.

Ouders worden een voorbeeld van gehoorzaamheid

Thuis ligt de nadruk vaak op de gehoorzaamheid van het kind. Hoewel het minder opvalt, is de gehoorzaamheid van de ouders ook belangrijk. Door het houden van de gezinsavond, tonen mijn vrouw en ik onze kinderen, en wel op een zeer persoonlijke basis, dat wij gehoorzaam zijn aan de oproep van de profeet. Mijn kinderen horen mij vaak zeggen, in antwoord op hun bezwaren tegen de gezinsavond: „En toch houden we hem, al was het alleen maar omdat wij ons hebben voorgenoemen alles te doen wat de profeet van ons vraagt.”

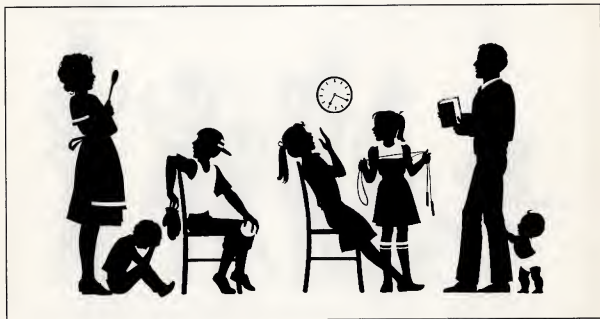
Wij geven het voorbeeld van gepast gedrag

Hoe kinderen zich als volwassenen zullen gedragen — hoe zij hun gezin zul-

len besturen — hangt in grote mate af van het voorbeeld dat zij in hun ouderlijk huis krijgen. Wanneer hun ouders hen uitschelden, zullen zij naar alle waarschijnlijkheid later ook op hun kinderen schelden. Wanneer hun ouders liefdevol en geduldig waren, zullen zij waarschijnlijk zelf ook liefdevolle, geduldige ouders worden. Als hun ouders gezinsavond hielden, zullen zij waarschijnlijk ook gezinsavond houden.

De gezinsavond schept de gelegenheid voor een uniek leermoment

Onze meest indrukwekkende leermomenten doen zich thuis voor. De gezinsavond schept een unieke omlijsting voor dergelijke momenten. Veel zondagschool-, priesterschaps-, jeugdwerk- of seminarieleerkrachten zijn niet tot in bijzonderheden bekend met de behoeften van hun leerlingen. Tijdens de gezinsavond wordt de mogelijkheid om te leren ten zeerste vergroot tengevolge van de gelegenheid tot persoonlijke betrekkingen.

Het gezin wordt er door verenigd

Tijdens de gezinsavond zijn wij in de gelegenheid om lichamelijk, sociaal en geestelijk dichter bij elkaar te komen. Wij zitten bij elkaar in een kleine ruimte. Wij kunnen elkaar in de ogen kijken. We zijn ons bewust van subtiele gezichtsuitdrukkingen en van elkanders emoties.

Wij bouwen getuigenissen op en delen ze met elkaar

Mijn kinderen weten dat mijn vrouw en ik een getuigenis van het evangelie hebben. En onze kinderen hebben òf zelf al een getuigenis, òf zijn die aan het ontwikkelen. Ik geloof dat alle andere kerkelijke entourages — met inbegrip van de vasten- en getuigenisvergadering — bedoeld zijn ter ondersteuning van het gezin bij het opbouwen en uitwisselen van getuigenissen. De geest van getuigen is bijzonder sterk op de gezinsavond, wanneer het gezin dicht bij elkaar is en er een liefdevolle sfeer heerst. Tijdens die heerlijke, intieme momenten, laten we de anderen delen in hetgeen er in ons hart leeft.

Er zijn kostbare zegeningen te verkrijgen binnen de beslotenheid van ons gezin, zegeningen die opgewekt kunnen worden door een actief gezinsavondprogramma. Wij moeten er voor waken dat de frustraties van het leven en de eisen die het aan ons stelt, ons niet van deze zegeningen beroven.

Door de gezinsavond liggen de hemelpoort en de voordeur van ons huis slechts enkele stappen van elkaar verwijderd. □

Glenn I. Latham is hoogleraar opvoedkunde aan de Utah Stake University en hogeraadslid van de Ring North Logan. Hij en zijn vrouw Louise hebben zes kinderen.

Laten wij er eens over praten

Na „Een andere kijk op de gezinsavond” wilt u misschien de volgende ideeën en vragen in overweging nemen:

1. Waarom is de gezinsavond „een van de geweldigste hulpmiddelen die de Heer ouders ooit gegeven heeft om hen te helpen hun kinderen in gerechtigheid groot te brengen en de onderlinge band te verstevigen”?
2. Heeft u weerstand ondervonden wanneer u probeerde gezinsavond te houden? Welke oorzaken zijn daarvoor aan te wijzen en hoe kunt u die overwinnen?
3. Welke hulpbronnen staan u ten dienste om u te helpen doeltreffende en plezierige gezinsavonden te houden? Waarom is het belangrijk dat, zo mogelijk, de vader een actieve rol speelt bij het plannen en leiden van de gezinsavond?
4. Vraag het gezin wat het het leukste aan de gezinsavond vindt. Hoe zoud het deze gezamenlijke doorgebrachte tijd willen verbeteren?
5. Heeft u elkaar weleens uw getuigenis gegeven op de gezinsavond? Zo niet, dan wilt u die ervaring misschien op een toekomstige gezinsavond inpassen.

